

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) ❁

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

الباحثة: غفران محمد عبيد

مركز بابل للدراسات التاريخية والحضارية

البريد الإلكتروني Email : yzna2814@gmail.com

الكلمات المفتاحية: اللغة التركية، مقارنة، اللغة العثمانية، شعراء.

كيفية اقتباس البحث

عبيد ، غفران محمد، شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) ،
مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية، نيسان ٢٠٢٤، المجلد: ١٤، العدد: ٢ .

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو استخدامه لأغراض تجارية.

Registered في مسجلة في

ROAD

Indexed في مفهرسة في

IASJ

Journal Of Babylon Center For Humanities Studies 2024 Volume:14 Issue : 2

(ISSN): 2227-2895 (Print) (E-ISSN):2313-0059 (Online)

The Form Of Using Connectives In The Turkish Language And The Ottoman Language (A Comparative Study)

The researcher: Ghufraan Muhammad Obaid
Babylon Center for Historical and Cultural Studies

Keywords : Turkish language, comparison, Ottoman language, poets.

How To Cite This Article

Obaid, Ghufraan Muhammad, The Form Of Using Connectives In The Turkish Language And The Ottoman Language (A Comparative Study) , Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, April 2024, Volume:14, Issue 2.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract

In the Turkish language, many studies have been conducted on various topics of grammar to this day. However, no separate detailed study has been conducted on connectives, which have an important place in terms of linking words, word groups, and sentences. The study aims to discuss conjunctions, which have the task of linking different elements within the language, in a collective way, taking into account the semantic relationships within sentences.

It included opinions on defining the concept of the linking letter in dictionaries and grammar books, with an emphasis on the methods and techniques used in research.

Since most conjunctions have no meaning in and of themselves, it was considered appropriate to evaluate them in sentences.

Conjunctions are considered one of the most important topics in teaching the Turkish language to foreigners. In order to understand a language as a whole, it is necessary first to consider and examine the parts that make up the structure of that language, and then to try to

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

understand the whole in the relationship between the parts and the whole. Conjunctions, because of their function as word types, play an important role in moving from part to whole. Conjunctions have a very wide place in the Turkish language.

The biggest problem the study faced was the lack of sufficient resources about conjunctions. In most grammar books, detailed information about conjunctions is not provided, and in addition, the fact that articles written on this topic revolve around some conjunctions has added to the lack of resources.

In the first part, I talked about the concept of conjunctions, their classification, and their functions, and in the second part, I explained the characteristics of conjunctions in terms of their structure, use, roots, connections, and use in sentences.

المخلص

في اللغة التركية، تم إجراء العديد من الدراسات في مواضيع مختلفة من قواعد اللغة حتى يومنا هذا. ومع ذلك، لم يتم إجراء دراسة تفصيلية منفصلة حول أدوات الربط، التي لها مكانة مهمة من حيث ربط الكلمات ومجموعات الكلمات والجمل. تهدف الدراسة إلى مناقشة أدوات الربط، التي لها أهمية في ربط العناصر المختلفة داخل اللغة، بطريقة جماعية، مع مراعاة العلاقات الدلالية داخل الجمل.

وقد تضمن الآراء حول تعريف مفهوم حرف الربط في المعاجم وكتب النحو، مع التأكيد على الأساليب والتقنيات المستخدمة في البحث.

وبما أن معظم أدوات الربط ليس لها معنى في حد ذاتها، فقد اعتبر من المناسب تقييمها في الجمل.

تعتبر أدوات الربط من أهم المواضيع في تعليم اللغة التركية للأجانب. من أجل فهم اللغة ككل، من الضروري أولاً النظر في الأجزاء التي تشكل بنية تلك اللغة وفحصها، ثم محاولة فهم الكل في العلاقة بين الأجزاء والكل. تلعب أدوات الوصل، نظراً لوظيفتها كأصناف كلمات، دوراً مهماً في الانتقال من الجزء إلى الكل. أدوات الربط التي لها مكانة واسعة جداً في اللغة التركية.

أكبر مشكلة واجهتها الدراسة هي عدم وجود موارد كافية حول أدوات الربط. في معظم كتب النحو، لا يتم تقديم معلومات مفصلة حول أدوات الربط، بالإضافة إلى ذلك، فإن حقيقة أن المقالات المكتوبة حول هذا الموضوع تدور حول بعض أدوات الربط قد زادت من نقص الموارد. تحدثت في الجزء الأول عن مفهوم أدوات الربط وتصنيفها ووظائفها، وفي الجزء الثاني شرحت خصائص أدوات الربط من حيث تركيبها واستخدامها وجذورها واتصالاتها واستخدامها في الجمل.

OSMANLI TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE BAĞLAÇLARIN KULLANIM ŞEKİLLERİ (KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA)

Anahtar Kelimeler: Türk dili, karşılaştırma, Osmanlı dili, şairler
ÖN SÖZ

Türk dilinde, Dil bilgisinin çeşitli konular ile ilgili günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır. Fakat bunlar arasında kelime, kelime grubu ve cümleleri bağlaması açısından önemli bir yere sahip olan bağlaçlar hakkında müstakil olarak ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır. İncelemede dil içinde çeşitli unsurları birbirine bağlama görevini tek başlarına sağlamak gibi önemli bir göreve sahip olan bağlaçların cümleler içindeki anlam ilişkileri de göz önünde bulundurulmuş ve toplu bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır.

Bağlaçlar, yabancılara Türkçe öğretiminin içinde yer alan en önemli konulardan biridir. Bir dili bütün olarak kavrayabilmek için öncelikle o dilin yapısını oluşturan parçaları ele alıp incelemek, daha sonra parça bütün ilişkisinde bütünü anlamaya çalışmak gerekir. Bağlaçlar kelime türü olarak görevleri gereği parçadan bütüne gidişte önemli görevler üstlenir. Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar.

Sözlüklerde ve dil bilgisi kitaplarında geçen bağlaç kavramının tanımı ile ilgili görüşlere yer verilerek, araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

Çoğu bağlacın tek başına bir anlamı olmadığı için, bunların cümle içinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Çalışmada karşılaşılan en büyük sorun bağlaç konusunda yeterli kaynağın olmamasıdır. Dil bilgisi kitaplarının çoğunda bağlaç konusu ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmemiş, tek başına bağlaçlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu konuda yazılan makalelerin de belirli bağlaçlar hakkında olması kaynak sıkıntısını arttırmıştır.

İlk bölümde bağlaçlar kavramından, bağlaçların sınıflandırılmasından ve görevlerinden bahsettim. İkinci bölümde bağlaçların özelliklerini, bağlaçların yapı, kullanım, kök ve bağlantıları açısından anlattım, cümle içinde kullanımları.

GİRİŞ

Bağlaç türkçede çok geniş bir yer tutar, Bu sebepten dolayı bağlaçlar, kelimeleri, Türkiye Türkçesinde grameri üzerinde son yıllarda yapılan metin kaynaklarına dayalı araştırma incelemelerle, bu konudaki tartışmalı Toplantılar, Türkçe gramerinde bir çok konuda yöntem, sınıflandırma ve değerlendirme açılarından, Şimdiye kadar Yerleşmiş bir takım eski

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) ❁

yargıların artık değiştirilmesi gereğine işaret etmektedir. Bu bağlamda üzerinde durulacak konulardan biride bağlaçtır.

kelime guruplarını, cümleleri ve kimi zamanda paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklenikleri işlevler ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer ögeleridir.

Bağlaçlar Türkiye Türkçesinde, Bu konudaki genel değerlendirmeye bir açıklık getirmek istiyoruz.

Türkçede eş değerli olan kelime ve kelime guruplarının bağlaçsız olarak yan yana getirilmesi, isim-fiil, sıfat-fiil ve özellikle zarf-fiil gibi çekimsiz fiillerin ve bazı edatların bağlaç görevi yüklenmiş olmaları, ayrıca bağlaç için yeryer virgül ve Tonlara da başvurulmuş olması¹, bazı dilbilgilerinde bu konuyu işleyen bazı eserlerde, Türkçede aslında bağlaç bulunmadığı için ve bunlardan sonra bazı yabancı dillerin ortaya çıktığı yargılara yol açmıştır. Diyebilirizki Türkçede bağlaçların ancak "karahanlı devresinden itibaren kendisini belli ettiği" biçimindeki yargılarda yer almıştır". Bağlaçların Türkçede Tarihi gelişme seyrinde ve bunlar, gözden geçirilmesi, bu yargıların doğru olmadığını ortaya koymalıyız².

Eski Türkçeden başlayarak bu güne kadar uzanan dönemde eş değerli sözlerin araya her hangi bir bağlaç almadan art arda sıralandığı doğrudur. Köktürk yazılarına gelince: Türk budun atı küsi yok bolmazun tiyin Tengrili yirlide "verde ve gökte", nomug türüg "kanun ve töreyi", Türkiye Türkçesinde açık saçık "açık ve saçık", ana baba "ana ve baba.

XIV, yüz yıl gramer ve sözlüklerinden olan kitabü'l idrakta Türkçede Arapçanın ve'sine karşılık olan bir kelimenin bulunmadığına işaret edilerek "Türkler iki veya daha ziyade ismi yekdiğerine atfetmek istedikleri zaman, birbirine raptetmeksizin isimleri sıra ile serdederler" deniliyor³.

Eski Türkçede ve aynı durumda cümle şekilleri ile de tanıklanmaktadır. Sırf ve bağlacı ile ilgili bu açıklamaya bakarak Türkçede aslında bakımından veya yapıcı geç geliştiği şeklinde kesin ve genel bir yargıya varmak doğru değildir. Çünkü kitabü'l idrak'te de ettubfetüz zekiyye'de de aynı bölümde andan "ve, sonra, biraz sonra", takı, dağı "ve, dahi", ereyne "lakin" gibi bağlaç olan öteki sözler üzerinde de bağlaç bulunmadığı durulmaktadır.

Eski Türkçeye gelince kelimeleri ve kelime guruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan bağlaç görevinde birçok kelime, edat,- A, - I – U ve -p'li zarf fiiller vardır. Bunların köktürk yazıtlarında sayısı sınırlı olsada uygut metinlerinde sayılır hayali kabalıktır . köktürk metinlerinde azu "ve, veya", artukı "daha fazlası, aşırısı". Uygur metinlerinde yine azu,

amtı "şimdi, yine", ançula yine "yine öyle", antabasa "bunun üzerine" gibi bağlaçlar vardır. Bu durum göz önünde bulunurken, Türkçede aslında bağlaç yoktur.

Ancak şurasında vurgulayarak belirtmek gerekir ki, uygur döneminden başlayarak, dini metinlerin aslına daha uygun bir biçimde aktarılabilmesi için aktarılan dillerdeki bağlaçlı anlatımların Türkçeye uyarlanması, yabancı cümle kuruluşlarına bakarak yeni Türkçe şekillerin oluşturulması söz konusu olabilir.

Türkçede bağlaç görevinin hangi yollarla karşılanmış olduğunu, bu işler içinde, Türkçenin şekil bilgisi sisteminde hangi ek ve kelimelerin kullanılmış olduğunu belirtmek daha gerçekçi bir değerlendirme olur. Çünkü bütün diller gibi, Türkçenin bağlaç ihtiyacı Bu ihtiyacı dilin yapı ve işleyiş özelliklerinden faydalanarak türlü biçimlerde karşılmıştır⁴.

Bağlaçlar, yabancılara Türkçe öğretiminin içinde yer alan en önemli konulardan biridir. Bir dili bütün olarak kavrayabilmek için öncelikle o dilin yapısını oluşturan parçaları ele alıp incelemek, daha sonra parça bütün ilişkisinde bütünü anlamaya çalışmak gerekir. Bağlaçlar kelime türü olarak görevleri gereği parçadan bütüne gidişte önemli görevler üstlenir. Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir. Bu noktada bağlaçlar türkçenin öğretimi konusunda önemli bir noktadır.

Oya kaynak Adalı tarafından yayıma hazırlanan sözcük türleri adlı kitapta da bağlaçların sınıflandırılması ve kullanılışları ile ilgili ayrıntılı bilgi verilerek bağlaçlar kelimeleri ya da cümleleri bir birini bağlayan kelimeleridir tanımı yapılmaktadır⁵.

Daha önce yayımlanan bir makalemde Osmanlı Türkçesinin bağlaçlarını muhtelif özelliklerine göre yeniden tasnif etmeye ve kısmen yeniden adlandırmaya çalışmışım⁶. Tasnif kıstaslarından birisi de bağlacın birbirleriyle bağlanan cümlelere izafeten bulunduğu yerdirdi. Bu durumu söz konusu makalede şöyle ifade etmişim: "Bağlaçları, birbirleriyle bağlanan iki cümleden oluşan bütün içerisinde tercih ettikleri pozisyonlara göre üç grupta toplamak mümkün. (A) ve (B) cümlelerinin birbirinden ayrı birer fiziksel alan olduğunu ve bu fiziksel alanlar arasında da bir sınır bulunduğunu tasavvur edecek olursak, bağlaçların (A) ve (B)'ye ilişkin konumları da, ya sınırdan önce ya da sınırdan sonra olacaktır. Buna göre bağlaçlar, aracı (sınırdan önce) ve artçı (sınırdan sonra) bağlaçlar şeklinde adlandırılıp tasnif edilebilirler

(BİRİNCİ BÖLÜM)

1-Bağlaç Kavramı Hakkında:

Bir dili bütün olarak kavrayabilmek için, öncelikle o dilin yapısını oluşturan parçaları ele alıp incelemek ve daha sonra parça bütün ilişkisi içerisinde bütünü anlamaya çalışmak gerekir. Bağlaçlar görevli ve anlamlı kelimeler olduğu için parçadan bütüne gidişte önemli görevler üstlenir. Çünkü dil; kelime, kelime grupları ve cümlelerden meydana gelmektedir. Kelime, kelime grubu ve cümleler metin oluşumundaki temel göstergelerdir, Bunların birbiriyle ilişkisi ise anlam ve anlatımın açık, net ve anlaşılır olmasını sağlar. İşte bu noktada metni oluşturan öğeleri birbirine bağlayan daha açık bir ifadeyle metnin ortaya çıkmasını sağlayan unsurların en önemlisi bağlaçlardır .

Bir dilin bağlaç sayısının çokluğu o dilin ifade yeteneğinin seviyesini ortaya koymasından oldukça önemlidir. Bağlaçların sınırlılığı ise çok sayıda kısa cümlelerle oluşturulmuş bir anlam ve ifade karmaşıklığı doğuracak, dilin akıcılığını önleyecektir. Bağlaçların etkin bir şekilde kullanımı ile, anlaşılması ve ifade edilmesi zor olan duygu ve düşünceler daha rahat bir şekilde dile getirilecektir. Bir dilin akıcılığını, bağlaçlarla sağlanmış cümlelerin çokluğu daha net ifade etmektedir. Bu da bir bakıma o dilin gelişmişlik seviyesini göstermektedir. "Bağlaçların metin içerisindeki sık kullanımı günümüz dilbilim araştırmalarında cümle üstü en büyük dil birimi olarak kabul edilen metnin en önemli yapı ve anlam örgüsünü teşkil etmektedir⁷ .

Dilin yapısı içerisinde son derece önemli bir bölüme sahip olan bağlaçlara dil bilgisi alt başlık şeklinde yer verilmesi bizi bu konuda kitaplarında daha çok edat başlığı altında hep çalışma yapmaya yöneltmiştir. “Bütün bunlardan sonra bağlaç nedir?” sorusunu için bağlaç teriminin tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi gerekecektir. Çünkü Türkiye Türkçesi gramerlerinde bağlaç terimiyle ve bağlacın kapsamıyla ilgili görüş ve anlayış farklılıkları böyle bir belirlemeyi zorunlu hale getirmektedir.

Korkmaz da bağlaçların özelliklerini sıralarken edatlar gibi tek başına anlamı olmayan kelimeler sınıfına sokarak onların anlamlı değil görevli kelimeler olduğunu dile getirir⁸.

Bağlaçlarla ilgili önemli sayılabilecek tartışma konularından bir tanesi de bağlaçların anlamlı veya anlamsız gramer birlikleri olup olmadıklarıdır. Bazı dilbilgisi kitapları bağlaçları anlamsız sözcükler olarak benimsemektedirler.**Doğan aksan** yönetiminde oluşturulan sözcük türleri adlı eserde konuyla ilgili şunlar söylenmiştir. “Burada özellikle belirtmek istediğimiz konu herhangi bir dilde anlamsız bir sözcük olmadığı gibi sözcüklerin belirli kavramların anlatımı için yaratıldıklarıdır. Dilbilgisi çalışmalarının verileri de bunu desteklemektedir⁹”. Dolayısıyla bir sözcüğün anlamsız olmasının onun söz dizimindeki görevine aykırı olduğunu ifade eder.

Eski Türküye Türkçesinde edatlar bağlaçlar ünlemler ve zarf fiiller eserinin yazarı **Tiken** 'e göre bağlaçlar da adatlar ve ünlemler gibi anlamsız kelimelerdir¹⁰.diyerek bağlaçları anlamsız kelimeler grubunda değerlendirir.

Muhittin bilgin'e göre” bağlaçlar ,görevdaş öğeleri, anlamca ilgili tümceleri birbirine bağlayan sözcüklerdir¹¹.

Hatice Çahin'e göre bağlaçlar “kelime gruplarını, cümleleri birbirine bağlayan çeşitli, eşitlik, birliktelik, zıtlık, seyreklik, sıklık gibi anlam incelikleriyle bağlamaya yarayan kendi bağlarına anlamları olmayan, tek başına kullanılmayan kelimelerdir¹².

2 -Bağlaçların Görevleri:

Bağlaçlar sözcük türleri içerisinde her ne kadar anlamsız dil birlikleri olarak nitelendirilse de bağlaçların cümleye anlam bakımından kattığı yapılar çalışmamızın ilerleyen bölümünde verilecektir. Bağlaçlar genel kabule uygun olarak daha çok görevli dil birlikleri olarak karşımıza çıkar. Bağlaçlar üzerinde değerlendirmeler yapan araştırmacıların da gösterdiği bizim de tespit ettiğimiz kullanımlarına göre bağlaçların görevleri aşağıdaki gibidir.

Anlamca birbiriyle alakalı cümleleri bağlar.-

-Bağlaçlar cümlede aynı görevdeki dil birliklerini bağlar.

-Çok sık olmamakla birlikte ek eylem olarak yüklem ve özne, nesne, tümleç olarak cümlede kullanılırlar .

3-Bağlaçlar Tasnifi:

Bağlaç konusunda açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer konu ise bağlaçlar ile ilgili kapsamlı bir tasnif denemesinin yapılmamış olmasıdır. Yapılanlar ise hep bir başlığı eksik bırakılarak yapılan tasnif denemeleridir. **Ömer Demircan**, "Türkçede bağlama işlevi bağlayıcılar adlı makalesinde bağlaçları "Oysa bağlaçlar bağımlılaştırıcı (subordinating) ve eşleyici (coordinating) diye ikiye ayrılır¹³" diyerek bağlaçların iki grupta inceler.

Muharrem Ergin ise bağlaçları edatlar üst başlığı içerisinde bağlama edatları alt başlığı ile tasnif eder. Ergin'e göre edatlar, ünlem edatları, bağlama edatları ve son çekim edatları' olmak üzere üç çeşittir. Bağlama edatlarını da kendi arasında sıralama edatları, denkleştirme edatları, karşılaştırma edatları, cümle başı edatları, sona gelen edatlar, kuvvetlendirme edatların olmak üzere altı grupta inceleri¹⁴.

Tahir Nejat Gencan Dilbilgisi adlı eserinde bağlaçları sınıflandırmaya tabi tutmadan kullanılan bağlaçlar ile ilgili örnek vermeyi yeterli bulmuştur. Ancak Gencan bağlaçları yapılarına göre incelemiş ve beş gruba ayırmıştır. "1) Yalın bağlaçlar, 2) Türemiş bağlaçlar, 3) Bileşik bağlaçlar, 4) Öbekleşmiş bağlaçlar, 5) Yabancı kökenli bağlaçlar¹⁵."

K. Grönbech bağlaçları bağlar terimi adı altında kullanır, sıralayıcı bağlar ve alt sıralayıcı bağlar olmak üzere iki başlıkta inceler. "Türkçede Bağlaçlar" makalesinin yazarı Oya Kaynak bağlaçları yapıları bakımından anlamları görevleri bakımından inceler. Yapıları bakımından bağlaçlar 1) Tek kelime halinde olanlar (yalın olanlar, birleşik olanlar) 2) Birlik halinde kullanılan bağlaçlar (yalın olanlar, bileşik bağlaçlar). Anlamları görevleri bakımından bağlaçlar ise üç grupta incelenir. 1) Kelime bağlaçları, 2) Cümle bağlaçları, 3) Kelime ve cümle bağlaçları. Yazar cümle bağlaçlarını ise ayrı ayrı hem görev bakımından hem de anlam bakımından inceler. Görev bakımından iki cümle arasında kullanılanlar ve iki cümle başında kullanılanlar olmak üzere iki grupta değerlendirir. Anlam bakımından ise, karşıtlık anlamı kazandıran cümle bağlaçları, sebep anlamı kazandıran cümle bağlaçları, özet anlamı kazandıran cümle bağlaçları, ihtimal anlamı kazandıran cümle bağlaçları, anlamı pekiştiren cümle bağlaçları. Ayrıca kelime ve cümle bağlaçlarını anlam bakımından kendi içerisinde beraberlik anlamı verenler, seçme anlamı verenler, karşılaştırma anlamı verenler şeklinde olmak üzere 3'e ayırarak inceler¹⁶.

Türkçe Dilbilgisi 'nde **Hengirmen** ise bağlaçları biçim bakımından dörde ayırarak incelemiş bağlaçların görev anlam bakımından durumunu ise

örneklerle vermeye çalışmıştır: 1) Yalın bağlaçlar , 2) Türemiş bağlaçlar, 3) Bileşik bağlaçlar, 4) Öbekleşmiş bağlaçlar¹⁷.

Haydar Ediskun Türk Dilbilgisi adlı kitabında bağlaçları herhangi bir tasnife tabi tutmamıştır ancak atmış dört madde başlığı ile bağlaçları incelemiş bağlaçların anlamsal özelliklerini vererek geçmişteki kullanımlarını vermiştir¹⁸.

Bağlaçlar ile ilgili en geniş sınıflandırmayı yapan **Zeynep Korkmaz** bağlaçları kökenlerine göre, şekil ve şekil bilgisi yapılarına göre, işlevlerine ve cümledeki yerlerine göre başlıkları altında sınıflandırma yapmıştır. Korkmaz'a göre bağlaçların sınıflandırması şöyledir: I. Kökenlerine göre bağlaçlar, a) Yabancı kökenli bağlaçlar, b) Karışık kökenli bağlaçlar, c) Türkçe kökenli bağlaçlar. II. Şekil ve şekil bilgisi yapılarına göre bağlaçlar, a) Tek kelimededen oluşan bağlaçlar, b) Çeşitli kelime grubu halinde olan bağlaçlar, c) İki veya daha çok kelimenin tekrari ile oluşan bağlaçlar d) Cümle yapısında olan bağlaçlar. III. İşlevlerine ve cümledeki yerlerine göre bağlaçları beş grupta incelemiş ayrıca cümle bağlayıcısı niteliğinde olanları ise kendi arasında anlam bakımından ele almıştır.

A)Sıralama bağlaçları, b) Denkleştirme -karşılaştırma ve seçme bağlaçları, c) Pekiştirme bağlaçları, d) Nöbetleşme bağlaçları, e) Cümle bağlayıcısı niteliğindeki bağlaçlar. Cümle bağlayıcısı niteliğinde olanların işlev bakımından sınıflandırılması. A) Açıklama bildiren cümle bağlayıcıları, b) Sonuç bildiren cümle bağlayıcıları, c) Üsteleme bildiren cümle bağlayıcıları, d) Sebep bildiren cümle bağlayıcıları, kullanılan cümle bağlayıcıları. Şeklinde bir tasnif yapmıştır. Zitlik bildiren cümle bağlayıcıları, f) Daha başka işlerde kullanılan cümle bağlayıcılar Şeklinde bir tasnif yapmıştır.

Ana Hatlarile Türk Grameri adlı eserde **Tahsin Banguoğlu** rabıt terimi ile bağlaçları karşılamayı uygun bulduktan sonra rabıtlar kelime ve cümleleri muhtelif münasebetlerle bağlarlar diyerek bağlaçların anlam bakımından durumunu incelemeyi tercih etmiştir. Banguoğlu'na göre rabıtlar, atıf (copulatif), mukayese (comparatif), bölünme (partitif), terdid (disjonctif), istidrak (adversatif), temyiz (concessif), şart (conditionnel), sebep (causal), netice (consecutif), gate (final) gibi¹⁹.

Banguoğlu bu kez Türkçenin Grameri adlı yapıtında ise bağlam terimini kullanmış bağlaçların daha ayrıntılı işlemiş bağlama ilişkileri ve bağlam çeşitleri diye kapsamlı bir tasnife gitmiştir. Banguoğlu'na göre; Bağlama ilişkileri başlığı altında 1) Ulama bağlamları, 2) Ayırtlama bağlamları, 3) Karşıtlama bağlamları, 4) Almaşma bağlamları, 5) Üsteleme bağlamları, 6) Açıklama bağlamları, 7) Salt bağlamları. 8) Yerverme bağlamları, 9) Sebep bağlamları, 10) Sonuç bağlamları, 11) Amaç bağlamları, 12) Şart

bağlamları, şeklindedir. Devamında ise on iki sınıfa ayrılan bağlaçların ilk altısı yan yana bağlantı, sonraki altısı ise alt alta bağlantı kurarlar, diye bir açıklama getirmiştir. Bağlamların çeşitleri bölümünde bağlamları köken itibariyle incelemeyi tercih etmiştir: Banguoğlu'na göre bağlam çeşitleri 1) Türkçe asıllı bağlamlar, 2) Birleşik bağlamlar, Yabancı asıllı bağlamlar şeklinde üçe ayrılır²⁰.

Bağlaç sözcük türünü edat başlığı altında inceleyen ve bunu çekim edatlarının alt başlığı halinde veren **Janos Eckman** kapsam olarak çok dar olan bir sınıflandırma yapmıştır. Eckmann'a göre çekim edatlarının iki çeşidi vardır, bunlar: 1) Kelimeleri ve yardımcı cümleleri birleştiren sıralama edatları, 2) Yardımcı cümleyi esas cümle ile birleştiren bağlama edatları²¹.

Nurettin Demir ve **Emine Yılmaz** Türk Dili El Kitabında bağlaçları işlevleri bakımından sınıflandırmışlardır. 1) Sıralama Bağlaçları, 2) Denkleştirme bağlaçları, 3) Karşılaştırma bağlaçları, 4) Cümle başı bağlaçları şeklindedir²².

Bağlaçları edatlar başlığı altında bağlama edatları alt başlığı ile inceleyen **Hacıeminoğlu** bağlama edatlarında anlam ve görev bakımından ayrıma gitmeden şu başlıklar altında incelemiştir: 1) Cümle başı edatları, 2) Asıl bağlama edatları, 3) Denkleştirme edatları. Bağlama edatlarını mana, şekil ve kullanılış bakımından şu gruplara ayırır. A) Herhangi iki cümleyi bağlayanlar, b) Şart cümlelerini bağlayanlar, c) Cümle başı edatları. Bağlama edatlarını menşei ve teşekkül tarzı bakımından da üç gruba ayırır: a) Yabancı asıllı olanlar, b) Eskiden edat olarak kullanılagelenler, c) Edat durumunda kullanılan kalıplaşmış kelime grupları. Ayrıca Hacıeminoğlu bizim bağlaçlar başlığı altında incelediğimiz kuvvetlendirme ve karşılaştırma-denkleştirme edatlarını farklı başlıklarda incelemiş bağlama edatlarından ayırmıştır²³.

Bağlaçların tasnif denemelerinde daha çok yapı, köken ve kullanılış özellikleri dikkate alınmıştır. Bağlaçların görevlerine göre tasnifi arka planda kalmıştır. Bağlaçların fonksiyonları ile ilgili tasnif denemeleri daha çok diğer değerlendirmeler içerisinde kaybolup gitmiştir. Yukarıda gramer kitaplarında verilen bağlaç sınıflandırmalarından sonra tarafımızca yapılan tasnif denemesi aşağıdaki gibidir: Türkiye Türkçesi Ağzlarını Bağlaçlar adlı çalışmamızda yukarıda vermiş olduğumuz tüm tasniflerden yararlanılmış olup en kapsamı yapılmaya çalışılmıştır. Yaptığımız tasnif denemesi aşağıdaki gibidir.

Kemal Demiray temel Dilbilgisi adlı eserinde bu kez bağlaçları boğimsız olarak incelemiş ve bağlam terimini kullanmıştır²⁴. kemal temel dilbilgisi adlı eserinde bağlaçlar tek bir yapı olarak ele almamış, kelime grupları içinde değerlendirmiştir ve bağlaçlar" Aynı çeşitten birkaç

kelimenin cümlede eş görevde kullanılması halinde bağlaçlarla bağlanmalarından meydana gelen gruplara bağlaç grupları denir" diye tanımlamıştır.

Leyla Karahan, bağlaç terimi yerine bağlama grubu terimini kullanarak "bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur²⁵" diyerek bağlayıcılık fonksiyonu üzerinde durmuştur.

(İKİNCİ BÖLÜM)

4 -Bağlaçlar Özellikleri:

Bağlaçların şekil ve işlevlerini göz önünde tutarak taşıdıkları temel özellikleri şu noktalarda toplayabiliriz:

1-Bağlaçlar da edatlar gibi tek başlarına anlam taşımazlar. Bunlar, "anamlı" değil "görevli" gramer öğeleridir.

2-Bağlaçların görevleri, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlamaktadır. Ancak, bağlanan öğeler biçim ve anlam bakımından birbirleriyle ilişkili olduklarından, bağlaçlar yükledikleri farklı işlevlerle söze bir takım anlam ve anlatım incelikleri de katarlar; bağladıkları öğelerin anlam ve anlatım güçlerini genişletip zenginleştirirler.

3- Bağlama işlevlerinden gelen özellik dolayısıyla, cümleler arasında konu ve anlatım bütünlüğü, sözde süreklilik sağlarlar.

4-Edatlar ile bağlaçlar arasında bazı şekil ortaklığı bulunmasına rağmen, kullanılış yerleri ve işlevleri bakımından aralarında herhangi bir ortaklık yoktur. Bu nedenle bazı gramerlerde görüldüğü gibi, bağlaçların edatlar sınıfında yer alması doğru değildir

5-Başka kelime sınıflarından alınmış şekiller (edatlar, zaman zarfları, zarf-fiiller vb.) bazen cümlede bağlaç olarak kullanılabilir hâlde, bağlaçlar başka kelime sınıflarına geçemezler.

6-Bağlaçlar ad soylu anlamlı kelimelerde olduğu gibi, özne, nesne, tümleç ve yüklem görevi yapmazlar. Aşağıda bağlaçlar örnekleriyle birlikte ele alınıp incelendikçe bu özellikler belirgin görülebilecektir.

5-Yapıları Bakımından Bağlaçlar

1- Basit yapıli bağlaçlar:

Kullanıldığı cümlelerde yapım eki almamış, herhangi bir kelime ile birleşmemiş veya öbikleşmemiş bağlaçlardır. "ahiri, allahdır, allahtan, ama, amma, arkasında, atıyorum, aynı, aynen, ayrı bari, bereket, canım, de, daha, guya..."şeklindedir .

2- Türemiş yapıli Bağlaçlar :

Yapıları bakımından bağlaçlar sınıflandırması içerisinde sayıca en az grubu oluşturanlar türemiş yapıli bağlaçlardır.çünkü yukarıda da birkaç

kez değinildiği üzere türkçe bağlaç türetmeye yatkın olan bir dil değildir dolayısıyla türemiş yapıli bağlaç şeklinde karşımıza çıkan bu yapı sadece belirli kelimelerle sınırlı kalmıştır anca,acıkcası ,sanki ,halbuki ....

3 -Birleşik Yapılı Bağlaçlar: İki ayrı kelimenin anlam kayması ve yapıca birleşmesiyle oluşan bağlaçlardır. “ancak, belki, belki...belki...,sonucu anlam bilakis bilhassa, çoğunlukla, çünkü, oysa, öyleyse, neyse, halbuki, veyahut, meğerse, nitekim, sanki,halbuki ·

4 -öbekleşmiş Bağlaçlar: En az iki kelimenin bir takım kurallar çerçevesi sonucunda bir araya gelerek oluşturdukları kalıplaşmış dil birliklerine denir.

4-1-Kelime Grubu Şeklinde Öbekleşen Bağlaçlar: Sıfat tamlaması, isim tamlaması, edat grubu, zarf-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, ünlem grubu gibi çeşitli gruplar halinde bulunan bağlaçlardır. allahın izniyle, allahın dorusu, artık yani, asıl itibariyle, aynı dediğim gibi, Aynı esnada, hele bilhassa, bir türlü, bir deyimle, bi taraf bir...bir..., biri... biri de..., bu defa, bu bunun haricinde, bunun esasında, bunun yanında, bunun yanı sıra, bunun dışında, bunun sonunda, bunun için, bunun üzerine buna göre, bundan böyle, bundan kere, bundan sonra, büyük ihtimalle...

4-2-Cümle Şeklinde Öbekleşen Bağlaçlar: Herkesce bilinen asıl anlamlarını anlam kayması yoluyla kaybeden ve kelimelerin kalıplaşması yoluyla oluşan cümlelik özelliğini yitiren dil birliklerine denir. “e ne yapalım, allah selamet versin, allah verdiyse, allah izin verirse, allah var, anadın mı, arzu et, aslına bakarsan, baş bakalım, bak annatayım, bereket versin, bi bakmışla, bir baktık, bi görecen, bir de ne gorsun, bi de baktık, bi de bakmış, biliyonuz, bilimisin, biliyosun, bilirsin, bilmem, bak, sen...

5 -Yapısı Belirlenemeyen Bağlaçlar: Taranan etimolojik sözlükler ve etimoloji ile ilgili bakılan makaleler sonucunda bir kısım bağlaçların yapısı tespit edilememiştir. ellelem, hazā,yalım.

6-Kullanımlarına Göre Bağlaçlar

6-1-Sıralama Bağlaçları:

Bunlar art arda gelen eş değer veya eş görevde kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan bağlaçlardır. Yer olarak, tek kelimedenden oluşan bağlaçlar cümle içinde sıraladıkları öğelerin arasına, tekrarlı olanlar, sıraladıkları öğelerin başına veya sonuna getirilirler. Başlıcaları: ile, ilâ, dahi, ve; dA... dA, gerek.. gerek(se), hem... hem, ister... ister, ne... ne, olsun... olsun gibi bağlaçlardır. Bunların bağlama biçimlerinde sıralama ortaklığı yanında, bağladıkları kelimelerle ilgili olarak kendilerine özgü birtakım işlev incelikleri vardır .

Ile Bağlaç : (ایله)

ile- "bağlamak, birleştirmek" fiilinin ile zarf-fiil biçiminden kalıplaşmış olan ile, aynı nitelikte eş, yakın ve yazıt anlamlı kelimeleri birbirine bağlayan bir sıralama bağlacıdır.

•**Bağlaç** : serder ile pervin denize gittiler.

•**İlgeç Edat**: araba ile geldim.

*Araç: Ankaraya uçak ile gittim.

*Birliktelik: ilke, utku ile gedi.

*Karşılıklı yapma: Bu anlamı katması için "ile"nin, karşılıklı yapılabilecek bir eylemle kullanılması da gerekir. Yani, "karşılıklı yapma" anlamını veren tek başına "ile" değildir. Aşağıdaki örnekte "kavga etmek" eylemini kullandım, bunun yerine "tartışmak" eylemini de kullanabilirdim; ama karşılıkla yapılamayacak bir eyleme, "ile" karşılıklı yapma anlamını katamaz. Demek istediğim bu: Hulya, annesi ile kavga etti.

•**Neden**: "ile" sözcüğü, "neden-sonuç" ilişkisi de kurabilir. "Yağmurun yağması ile maç iptal edildi." Dediğimizde "ile"den önceki bölüm; yani "yağmurun yağması", "maçın iptal edilmesi"nin nedenidir. Bana bakması ile yüreğim titredi.

•**Durum**: "Nasıl?" sorusunun yanıtıdır "durum". "ile" ilgili, kendisinden önceki kavramı, eylemle ilgili durum bildirme anlamına sokabilir. Bana saygı ile baktı.

تعبد صنم إيليه دوتوب نجاته رجا (فضولي)

قيلوردى جهل إيليه نفى حقايق اشيا (فضولي)

ايدردى بابل كافر نهاد سجده كل

خيال محض صانوب كائناتي نر كس مست

Ve Bağlaç: (و)

Dilimize Arapçadan girmiş olan ve bağlacı, bugün en çok kullanılan, alıntı bir sıralama bağlacıdır. Aynı tür ve görevdeki kelime ve tamlamaları birbirine bağlar .

Ve bağlacı, +IAr çokluk eki üzerine +CA eki getirilerek kurulmuş bazı sıfat ve zarflar arasına girerek bağlaçlı ikilemeler de oluşturmuştur: günlerce ve günlerce beklemek; aylarca ve aylarca çalışmak; yıllarca ve yıllarca hasret çekmek, yığınlarca ve yığınlarca iş gibi. Ve bağlacı, zaman zaman, yazarlarca bir cümle başına getirilerek nokta ile birbirinden ayrılmış olan iki cümleyi anlamca birbirine bağlamak için de kullanılmaktadır .

Bağladığı öğelerin başına gelen bu bağlaç, iki öğeden birini seçme, yeğleme veya iki öğeyi birbirleriyle karşılaştırma görevi yüklenmiştir .

و رياض اقتضای کمال معنوی عنان توسن (فضولي)

بولوب حرارتی جان و جناه تاثیر ایتدی

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) (فضولي)

اقبالمی جانب اکتساب آدابہ منعطف قیلوب و آفتاب حکمت جوهر طبعمه اثر تحصیل (فضولی)

6-2-Denkleştirme Bağlaçları:

Karşılaştırılan birden çok unsuru birbirine bağlayan bağlaçlardır .veya, yahut, veyahut, ya,ya da.

Ya da, ya ...ya da Bağlacı: (یا ده , یا ..یا ده)

Farsça ya ve Türkçe da pekiştirme bağlacının yan yana gelmesinden oluşan bu bağlaç, ya tek başına yahut da ya.. ya da biçimiyle tekrarlı olarak kullanılır. Her iki kullanımında da iki öge arasında seçmeli bir bağlantı kurar. İşlev bakımından ya.. ya, yahut, veya ile eş değerlidir.

یا سویله یه جک سوزی اولمالی انسانک یا ده صوساجق ادبی

بزمله گل یاده اوده قالب درس چالش

Yahut , veya, veyahut Bağlaçları: (یا خود .. و یا .. و یا خود)

Bu iki bağlaçtan yahut Farsça yâ bağlacı ile hod kelimesinin birleşmesinden oluşmuştur. Veya bağlacı ise, Arapça ve ile Farsça yanın kaynaşmasından; veyahut da Arapça ve, Farsça yahut'un birleşmesinden oluşmuş birleşik kelime yapısında bağlaçlardır. Her üç bağlaç da Türkiye Türkçesinde, birbirine denk veya birbirinin yerini alabilecek seçenekli iki ögeyi birbirine bağlar ve bağladıkları öğelerden sonra gelir.

زفوت علایق چرا غم خورم چه آورده بودم که یا خود برم (فضولی)

اقتسام ویا خود گججه یاریسی یوله جقارسز

رومان ویا اویکی ایکیسنگی ده اوقومایی چوق سورم

Da ,De bağlacı:(ده)

Şu ayrı yazılması gereken "da / de"de sıra! Çocukluğumuzdan beri bize öğretilen iki çeşit "da / de" var. Neredeyse bütün okul kitaplarında ve bütün öğretmenlerin dilinde bu ayrım, "Ek olan de, bağlaç olan de" diye yapılır. "Ek olan de" nedir? Artık çok iyi biliyoruz. Sözcüğü ya da sözü dolaylı tümleç görevine sokan eklerden biridir. Hani üç çeşit DT vardı ve ekleri de şunlardı ya, bunlardan ortada- ki: -a, -e / -da, -de / -dan, -den". Şimdi göreceğimiz bu değil, öteki. Bağlaç olan mı, diyeceksiniz. Evet; ama yalnız bağlaç değil, aynı zamanda ilgeç de olabiliyor o "da, de". Bize söylenmesi ihmal edilen şey de bu. Hatta belki bağlaç olmaktan daha çok ilgeç oluyor. Bir türlü ayrı yazamadığımız bu "da, de" ile başımız belada. En olmadık yerlerde, ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılan bir "da, de" ile karşılaşabiliyoruz ve bu durumdan kurtulmak için ne yapmamız gerektiğini bilemiyoruz. Ünlü uyumlarına uyuyor olması yanılmamalı; bu "da, de" ek değildir, bağımsız bir sözcüktür. Dt görevinde bulunmayan

(ek olmayan) bütün "da, de"ler ayrı yazılır, desek, bitişik yazılmaları önleyebilir miyiz? Bitişik yazdığımızda bağımsız bir sözcüğün bağımsızlığına el koyup eke indirgemiş oluyoruz onu çünkü. Öyleyse bir de bunu deneyelim. Akıllarda tutulacak kural olarak belirginleştirelim: Herhangi bir "da, de", eğer "bir şeyin içinde, üzerinde" an lamını taşıyorsa ayrı yazılmalıdır. Buna yazım kuralları konusunda yeniden döneceğiz .

Ilgeç göreviyle: tümceyi genişletme, pekiştirme.
Sana burdan bir kalem de alalım.

Bağlaç göreviyle: Resim de resim olmuş hani!

*Neden-sonuç ilişkisi kurar. Okula gitmedi de babası ona kızdı.

*"Ama" gibi karşıtlık ilişkisi kurar; "kırgınlık" anlamı katar.

Geldi de uğramadı.

*İkincisi, birinciden hemen sonra yapılacak iki eylemi bağlar.

Çocuğu bir bakayım da geleyim.

*İkincisi, birinciye karşın yapılan iki eylemi bağlar; "bile" anlamındadır. Artık çalışan da anlamı kalmadı.

*Birincinin "yeter sayıldığı", ikincinin "önemsiz görüldüğü" iki tümceyi bağlar.gelsin de ne zaman gelirse gelsin.

*İkincisi, birincinin yerine geçirilen iki eylemi bağlar.

Bu kitabı alın da üç defter verin.

علاج علت خمی شراب بخته جوش امد²⁶

بصوفی می ده ای ساقی که دردار الشفاء ما

جمله ده حقایم اوشته طن قشش جهات²⁷

قافله عنقا بنم آبله سقا بنم

6-3-Pekiştirme Bağlaçları:

Bu bağlaçlardan bazıları bazı durumlarda birbirlerinin yerine kullanılabilirler. Bu bağlaçların hepsi de bağladıkları öğeden sonra gelirler pekiştirme görevi bakımından aralarında derece farkı gösterenler vardır . bile, de, hem de, dahi, üstelikle, hatta, ayrıca .

Dahi Bağlacı: (دخی)

Eski Türkçenin "ve" anlamındaki kalıplaşmış takı zarf- fiilinden ses değişimleri (tak-I > dahi > dahi) ile oluşmuş bulunan ve Eski Anadolu Türkçesinde de "ve" anlamıyla kullanılan bu bağlaç, Türkiye Türkçesinde yerini pekiştirme bağlacı olan da'ya bırakarak kullanılıştan düşmüştür²⁸. Ancak, pek seyrek olarak bazı eserlerde, sırf tarihî devir havasını yansıtmak üzere, ve bağlacı ile birlikte "ekleme" bildiren bir cümle bağlayıcısı olarak kullanılmıştır.

اغزینه کیم آلورمی کیم دخی فکر جام ایدر (فضولی)

فتنه کوزک خمارینی ظاهرا کر قیلار ایسن

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

اول يـردـه كـورينـن آشـكارا بو يـردـه دـخـى بيلتور آرا (تسيمي)

Bile Bağlacı: (بيله)

Bile'ye gelince, bu bağlaç dA'dan ve dahi den daha güçlü bir pekiştirme işlevi görür. Ancak, bağlama işlevi daha zayıf kalır. Da, ve bile bağlaçları arasında bağlama işlevleri açısından bir derecelendirme yapılırsa, birinci sırayı da, ikinci sırayı dahi , üçüncü sırayı da bile alır.

ایا لطیف زمانه ایا خلاصه ذات ایشت بو سوزمی تا کیم بیلله سن انده نجات (تسیمی)

ای بونجفی دردانه صاتن جوهر یکی بیل تا کیم بیلله سن لؤلوی شهوار کمک وار (تسیمی)

Hatta Bağlacı: (حتی)

Kendisinden önce gelen önermeyi, "bile, üstelik" anlamlarını katarak, önceki önermelere bağlar.

دون بابام اوقوله گلمش حتی برقاج ساعت بزى بکله مش

قهوه التى حاضرلاياجق حتى کیمی کز قهوه آلتی اته جک وقتى اولمازدی

Üstelikle Bağlacı: (اوسته لکله)

Bu bağlaç daha çok tümceleri pekiştirme yoluyla birbirine bağlama görevinde bulunuyor .

اودولرمی یایدم اوسته لکله سینمه یه گیتدم

اوی تمیزله یه جگز اوسته لکله یمک حاضرلاياجغز

Ayrıca Bağlacı: (آیریجه)

Bu bağlaç da en çok yabancı öğrenciler tarafından karıştırılan bağlaçlardandır. Çünkü belirteç olarak da bu bağlaç çok kullanılıyor. Ama bazı cümlelerde "bundan başka, üstelik, ek olarak" anlamlarıyla, bağlaç görevinde de kullanılır.

او بر انه و او خانمی در ایریجه بر یابانجی شرکتده چالیشیر

رمضان ده چوق یمکلردن یاییورز ایریجه طاتیلیر ده حاضر لاییورز

6-4-Karşıtlık Bağlaçları:

Cümleleri bağlar ve cümleye karşıtlık anlamı katar. Bu bağlaçlar eş anlamlı olduğundan birbirinin yerine kullanılabilir .

Ama , fakat, lakın, Ancak, yalnız, oysa, oysaki ,halbuki, yazık ki bağlacı.

(اما.. فقط .. لکن .. انجق .. یالکز .. اویسه .. اویسه که .. حالبوکه .. یازیق که)

Bağlaç görevile :(fakat, amma, ama, lakın ,ne ki, ne var ki, bunu karşıtlık)

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) ( )

*Aykırı, karşıt, uyumsuz tümceleri bağlar. "aykırı, karşıt, uyumsuz" anlamlarını kazanır .Bu ev güzel ama küçük.

*İkincisi ,birincinin koşulu olan iki tümceye bağlar."koşul "anlamı kazanır. İzin veririm; ama kardeşini de götürüsen (kardeşini götürmezsen gidemezsin)

*İkincisi ,birincinin uyarısı olan iki tümceyi bağlar. "uyarı " anlamı kazanır. Bu işi yaparım; ama bu sana pahalıya patlar.

*İkincisi ,birincinin sonucu olan iki tümceye bağlar. Kapıyı açtım; ama bu kimse yoktu.

*İkincisi ,birincinin açıklayıcısı olan iki tümceyi bağlar.

Sen onu seviyorsun; ama o aptal biri.

*Pekiştirme yapar. Mavi ,ama mutlaka mavi olsun.

İldeç göreviyle: dikkat çekme. Kızarıyorum ama.

Halbuki, ,oysa ,oysaki , , var ki Bağlaçları:

"Ama, fakat, lâkin" aynı anlama gelen bağlaçlardır. "yalnız, ancak, oysa, oysaki, halbuki, var ki bağlaçları da bunlara yakın anlamlıdır. Bu bağlaçlar genellikle aralarında zıtlık bulunan iki ayrı ifadeyi veya cümleyi birbirine bağlar.

امید وارکه بر شمه عنایت ایلن مجددا ویره لطفی تسلی بن زار (فضولی)

ینه چیقوب گیتمش حالبوکه دینلمه یه احتیاجی واردی

اویسه که هییمز , او اقشام ارامزده اولماگی چوق ایسته مشتک

بر ساعت بنی بکلمدک اویسه بن سنی ساعت لر بکللیوردم

Ama ..fakat Bağlaçları: (اما... فقط)

Birbirine zıt anlamda olan iki cümleyi birbirine bağlamak için kullanılan bağlaçlardır.

شدم درقلزم سوداچو کیسوی توعزق اما درین دریاتوهرکس را کجاچون دریدست ایی (تسیم)

ینکی آیدر هیاتی اما یکی آیلر کبی بدر اولمز نیجه کیم گوک اوزره سر کردان کزر (فضولی)

انسانلر هب زماندن شکایت ایدر فقط زمان قونوشاجق اولسه انسانلر اوتانیردی

Yalnız ...Ancak Bağlaçları: (یالکز... آنجق)

Bu bağlaçlar cümle içinde ama, fakat anlamlarında kullanılıyor ise bağlaç: 'bir tek, sadece' anlamlarında kullanılıyor ise edat; kendisinden önceki ismi niteliyorsa sıfat ve fiili niteliyor ise zarf görevini üstlenmektedir.

Ancak: (آنجق)

•**Belirteç zarf göreviyle:**

*Olsa olsa, güçlkle,en çok, en erken şu sıralarda.

شکل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

-Bu araba ancak bir mılar eder (olsa olsa)

-Ancak ilkokulu bitirebilmişti (güçlkle)

-Seni ancak haftaya arayabilirim (en erken)

-Evden geç çıkmış,ancak gelir (şu sıralarda)

*Eylemi kendisinden sonra gelen sözcükle sınırlar "yalnızca, sadece, birtek " anlamındadır. Bu problemi ancak sen çözebilirsin.

•**Bağlaç göreviyle** "Ama 'nın işlevlerinde kullanılır" .gelirim,ancak hemen değil.

بولدى عالم فيض عامندن علاج درد دل حاش الله كيم قاله آنچق فضولى دلفكار (فضولى)
يارب بنى محتاجنه محتاج ايتمه, محتاجاً ايسم آنچق سكا محتاج اولديم

Yalnız: (يالغز)

•**Ad olarak:** yanında başkası olmadan .Bükün yalnızım.

•**Sıfat göreviyle:** yanında başkası bulunmaya kimsesiz.yalnız insanlar, tepedeki yalnız ev bu problemi yalnız çözdüm.

•**Belirteç göreviyle:** yanında başkası olmadan. Beni yalnız sen ahlayabilirsin .

•**Eylemi** ,kendisinden sonra gelen sözcükle sınırlar; "bir tek, sadece "anlamındadır. Fotoğrafi güzel;yalnız biraz soluk.

•**Bağlaç göreviyle** "Ama' nın işlevlerinde kullanılır "

احمد سنڭ بتون ايشلرنى ياپار, يالغز سندن آبيجه پاره ايستر
تركيه يه كيتدم يالغز پرنسس لر آداسى اوغرامادم

Lakin Bağlacı: (لكن)

Arapça kökenli bir bağlaçtır. Cümle içinde ama ve fakat anlamına gelir. Bu bağlaç genelde anlam olarak birbirine zıt olan iki cümleyi bağlamak için kullanılır.

جانى يوق لكن رضای خلق حاصل قيلمغه
گه اشاغه گه يوقارو سگر دوب جانلر چكر (فضولى)
بنم كه عاشق دگل لكن اونى جوق سويبورم

6-5-Karşılaştırma Bağlacları:

Cümleleri ya da söz öbeklerini "eşitlik, karşılaştırma, seçme" gibi anlam ilgileriyle birbirine bağlar.

Hem ...hem de, ya... ya, ister ...ister, gerek... gerekse, ne ...ne ,de... de, ha... ha

Hem ...Hem (de) Bağlacı: (هم...هم ده)

Kökenli olan bu bağlaç görevdeş öğeleri ya eşitlik ve birlikte olma yahut da birbirine karşıt olma işlevi ile sıralar ve bağlar. Çok kez ikinci hem, sonuna bir de dA bağlacı alarak anlamını güçlendirir. Bu bağlaç, yine bir dA bağlacı ile güçlendirilerek üçlü olarak da kullanılır.²⁹

قضاتك ضمير ينه اظهار دائم هم افعال مستر هم ده اعمال مبرم (فضولي)
هم ذلتيله درگه خالقه منفعل هم ده حيرت ايله خلق آراسنده شر مسار (فضولي)

Ne ...Ne Bağlacı : (نه...نه)

Cümleye olumsuz anlam katan bir bağlaçtır. Cümlede karşılaştırılan iki öğeye hiçbir anlamı katmaktadır .

نه بر پردل چگردی تیغ و نه بر پهوان خنجر (فضولي)
نه بر رفیق که همدرد اولم مسکین نه بر طبیب که درد دل ایلم اظهار (فضولي)
کمالات کسبینه عقل مجرد نه جسم مصور نه روح مجسم (فضولي)

Gerek ...Gerek (se) Bağlacı : (گرک... گرکسه)

Eski Türkçenin kerge- fiilinden > ker-ge-k > gerek gelişmesiyle oluşan bu bağlaç. Kelimeleri, kelime gruplarını veya görevdeş öğeleri sıralama yoluyla birbirine bağlar. Bağladığı öğelerden önce gelir ve sıralanan öğelerin hepsini içine alan bir eşitleme, birleştirme görevi yüklenir .

گرک میلتمز گرکسه دولتمز بو اوغورده هر شی حاضرلقیدر
گرک عثمان بک گرکسه احمد بک اوندن فارقلی دوشونویوردی

Ister ...ister Bağlacı: (ایستر... ایستر)

Kendilerinden sonra gelen aynı görevdeki zıt nitelikte iki kelimeyi arka arkaya sıralayan bu bağlaç, sıralanan öğeler arasında bir ayrıcalık, bir tercih yapmadan benimseme bildiren bir işlev yüklenmiştir.

کوکل نه قهوه ایستر نه قهوه خانه, کوکل صحبت ایستر قهوه بهانه
ایستر دوقتور ایستر آوقات اولسون چوق چالیشمسی گرگه جکسک

Olsun ...olsun Bağlacı: (اولسون... اولسون)

OL- filinin üçüncü şahıs emir kipinden kalıplaşmış olan olsun.. olsun bağlacı, sıraladığı öğelerden sonra gelen; de... de, hem... hem, ve ister... ister bağlaçlarında olduğu gibi, bağladığı öğeler arasında birleştirici, benimseyici bir işlev yüklenir.

بنادی دولتک تادور گردون وار وار اولسون مدار ایتدکجه عالم دولتک عالم مدار اولسون (فضولي)

شکل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) (١٤٩٣)

دوست اولسون دوشمان اولسون انسان لره كونلر ديلرم

Da...Da- De..De Bağlacı : (ده...ده)

Genellikle, Eski Türekçenin "ve" anlamındaki kalıplaşmış takı (tak-1) zarf-fiilinden ses değişmesine uğrayarak oluştuğu kabul edilen da bağlacı, tekrarlamalı olarak kullanıldığında, art arda sıralanan eş değerli öğelerin hepsini içine alan bir bağlama işlevi yüklenir. Ve bağlanan öğelerin sonuna gelir.

هست چون عاريتی دولت ده روزه دهر تکیه بر دولت ده روزه ایام مکن (نسیمی)

Ya...Ya Bağlacı : (یا..یا)

Bağladığı öğelerin başına gelen bu bağlaç ,iki öğden birinci seçme ,yeğleme veya iki öğeyi birbirleriyle karşılaştırma görevi yüklenmiştir .

عجب لعلمی شول یاسر یا جان احباب عجب زلفکمی یا زنجیر بر تاب (نسیمی)
عجب یوزکمی شول یا سحر بابل عجب دیشکمی شول یا لؤلوی ناب (نسیمی)

6-6-Özetleme Bağlaçları:

Cümleleri "açıklama ya da özetleme" işlevleri ile bağlar.

Kısacası , demekki, açıkçası, öyleyse, yani, özetle, o hâlde,

Anlaşıyor ki , meğer ki

Özet anlamı kazandıran bağlaçlardır. Kendinden önceki cümle veya cümleleri özet veya sonuç cümlesine bağlarlar.

(قیصه جه سی .. دمک که .. آچیقجه سی .. او یله سه .. یعنی .. اوزتله .. او هالده .. آگلاشیور که .. مگر که)

Öyleyse ,o hâlde: (او یله یسه ....او حالده)

Bir durumundan doğan yeni bir sonucu tanımlamak için "o zaman, o durumda" anlamında kullanılır.

درسلرمز بتدی او یله یسه آرتیق سینمه یه گیده بیلیریز

صنف ده چوق سس وار او حالده درسی بوراده بتیورم ارقداشلر

Demekki: (دمک که)

Özel anlam kazandıran bağlaçlardır. Kendinden önceki cümle veya cümleleri özet veya sonuç cümlesine bağlarlar .

دمک که اونى بوگونه قدر کیم سه آگلا یامامش

دمک که اولکه مز بونلردن طولایي گلیشمیور

Meğer ki – meğer Bağlacı : (مگر... مگرکه)

Bu bağlaç da bazı TÖMER kitaplarında sadece örneklerle verilmiştir. Bu bağlaç daha çok birini ötekine engeller durumunda bulunan iki tümceyi olasılık anlamıyla birbirine bağlamak için kullanılır .

بویاندی قانی ایله صفحه چمن گل گل
مگر کیلور رقم وصف خط یار قلم
مگرکه فصدنه حکم ایلمش طبیب هوا (فضولی)
که خط یار گبی اولدی مشکبار قلم (فضولی)

Yani Bağlacı: Bu (یعنی)

bağlaç bir konuyu daha açık bir biçimde anlatmak için kullanılır .

شول حیات آبی که بولدی خضر آنی ظلمنده او
ایزد یوزیمه باغلمش ابواب رحمتن
بولشم لعلکده یعنی چشمه حیوان بودر (نسیمی)
یعنی بودر نهایت عصیان باده حواری (نسیمی)

6-7- Gerçekçe Bağlaçları:

Çünkü , zira, bu sebeple , bu yüzden, yoksa, madem (ki) ,nasıl ki

Bu sebeple, bu yüzden: (بو سببيله... بو یوزدن)

Çünkü bağlacı kendisinden sonra, bu nedenle bağlacı ise kendinden önce gelen tümcenin diğer tümcenin nedeni olduğunu gösterir. Bu yüzden bağlacı ise kendisinden önce gelen tümce ile bu tümcenin olumsuz sonuçlarını gösteren tümceyi birbirine bağlar.

بو گون بن ابي دکلم بو سببيله دو قتوره گیتدم
دون اقسام بابام چوق صیقیلدی بو یوزدن قونسره گلمه دم

Çünkü- zira bağlaçları: (چونکه... زيرا)

Şundan dolayı, şu nedenle gibi anlamlara gelmektedir. İşte zira ile ilgili Cümleler ve bağlaç nedir hakkında bilgi.

عشق دردندن قچان قوتيله کوکلم چونکه بن
کترین اولدی نسیمی فضل حقا چاکری
دلبرک دردنده هر دم نیچه درمان بولمنسم (نسیمی)
چونکه وصله واصل اولدیعشقله بواد یحضور (نسیمی)

انسان نماز قیلمیورسه دیرمدن قورقماسنه گرك یوق زیرا ذاتا گوجوک آلتنده دلر

Madem (ki) .. madem Bağlacı: (مدام که... مدام)

Bu bağlaçlar başına geldikleri cümleyi daha sonrakilere bağlarlar.

Hem 'neden-sonuç' hem de koşul anlamı göstermektedir. Arapçada neden-sonuç ilişkisi 'iza kāne', koşul gösteren 'ama', 'bimā 'enne' ve 'mādām' bağlantı öğeleriyle aktarılmaktadır. Türkçeden Arapçaya çevirilere bakıldığında madem koşul anlamında kullanılığında Arapçaya bağlaçsız çeviriyle aktarılmaktadır. Ya da koşul anlamı olan 'ama' bağlacı tercih edilmektedir. Buna ilaveten madem bağlacı Türkçe söylemde

شکل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

neden-sonuç ilişkisi için kullanılığında Arapçaya bu anlam 'izā kāne bağlacıyla aktanlmaktadır.

مدام نقد هوی خاطر مده در مکنون
همیشه فکر محبت دلمده در مذکور (فضولی)
اول شهنشاه که فیضندن اوامر کام مدام
بزم وحدتده اکر خضرو اکر عیسی در (فضولی)
مدام که باشاریلی اولمق ایسته دیگگز سورکلی چالیشملیسگز

Yoksa Bağlacı:(یوقسه)

Bu bağlaç daha çok bağlandığı cümleden önceki cümleye dikkatı çekmek için kullanılır.

دیوه بگزر باشده سلیمان تختی
یوقسه کاندن صقلنور گوکسندنه قیمتلو گهر (فضولی)
رایت خضرا چکلدی شاه باختر
یوقسه قلع قلعه کفاره جبریل آجدی پر (فضولی)
شولعهد وشول امانت کرسنده وارسه خوش
یوقسه پیل ای ایمانسز کیم دینسز اول دغادر (نسیمی)

Nasıl ki: (نصل که)

Bu bağlar da başına geldikleri cümleyi kendilerinden önceki cümleye bağlarlar. Bu bağlaçların kökeni Türkçe isim ve fiil şekillerinden oluşmuştur. Bu bağlaçlar da daha çok "ki" bağlacı birleşiminde kullanılır.

اوت نصل که شکر نعمتی زیاده لشدیر
اویله ده شکوا ,خسته لغی ,مصیبتی تزیدد ایدر (فضولی)

آبیم موتوسیقله ت ایله اونیورسیتته یه کیتدی نصل که شمدی اوقوله کیتته جگم

6-8-Nöbetleşme Bağlaçları :

İki öge arasında çeşitli yönlerden seçenekli bir bağlama işlevi görürler. "bazen... bazen..., bazı... bazı..., biri.. biri.., kimi . Kimi ,kah ...kah ,hah..hah, bir ...bir,ise... ise,mı... mı "

Bazen.... bazen ,bazı.... bazı Bağlaçları: (بازن ... بعض ,بعض ... بعض)

Aslında zarf olan Arapça kökenli bazen kelimesi, tekrarlı kullanıldığında, cümlelerin kendinden sonra gelen öğelerini yine zarf işlevi ve nöbetleşme ilişkisi ile birbirine bağlar. Bu bağlama bazı.. bazı tekrarı ile de karşılanır.

بعض فارسی غزللرک نقش ضمیر ایتمشلر
و بعض عربی رجزلرک ذوقنه یتمشلر (فضولی)
اهالی عالمدن بعض لالی منشات ومعمایاتکدن فیض المشر
وبعض مثوی وقصائدکن تمتع بولمشلر (فضولی)

جانم صقلنجه کتاب اوقویورم بازن تیاتروییه گیدرم بازن تلفزیون سیرده رم

Kimi ... kimi Bağlacı: (کیمی ... کیمی)

Üçüncü şahıs iyelik eki ile genişletilmiş kim? Soru zamirinden kalıplaşarak oluşmuş bulunan kimi. Kimi bağlacı, aslında yerine göre hem belirsiz zamir hem de bir zaman zarfi olduğu hâlde her iki kullanılışı ile de aynı zamanda nöbetleşme işlevi yüklenmiş bir bağlaç

شکل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) (فصولي)

durumundadır. "zaman" anlamı verdiğinde yukarıda üzerinde durulan bazen..bazen ve kâh..kâh bağlaçlarının yerini tutar.

کیمی که دوست دیدم جقدی دشمن جانم **کیمی** که یار دیم اولدی عاقبت اغیار (فضولی)

کیمی کوپری بولاماز گچمه یه , **کیمی** صو بولاماز ایچمه یه

Bir... Bir Bağlacı: (بر ... بر)

Kendi aslî görevi dışında, bağlaç görevini de yüklenmiş olan bu şekil, belirsiz biri ve öbürü zamirlerinin ilgili kelimelerden önce tekrarlarına dayanmaktadır.

حضور لن کیره بر کنجه ابتدای خزان **نسر** ورنن چقه بر باکه ابتدای بهار (فضولی)

بر انم که کمتر نشیند غبار **زخاکش** بر ایبنسه اعتبار (فضولی)

چالوشوب هر بر عدوکی تیغک ایتدکجه ایکی **هر** ایکی بر اولمغه رمحک قیلور اقدام تام (فضولی)

Kâh... kâh Bağlacı: (کاه... کاه)

Dilimize Farsçadan girmiş olan ve "bazen, kimi zaman" anlamlarını taşıyan bu tekrarlı bağlaç da, bağladığı öğelerden sonra gelir ve onlar arasında zamanda nöbetleşme ilişkisi kurar. İkidenden fazla da tekrarlanabilir. Ancak gittikçe seyrekleşen bir kullanılıştadır.

کاه بر نقطه ایله محبتی محنت کوسترر **و کاه** بر حرفله نعمتی نقت اقدور (فضولی)

کاه بر حرف سقوطیله قیلور دنادردی نار **کاه** بر نقطه قصوریه گوزی کولرایل (فضولی)

وار امیدم تابودریا اوزره کشتی هلال **کاه** سیر خاور ایلر کاه گشت باختر (فضولی)

Ki , kim Bağlacı: (که .... کیم)

Türkçenin sancılı konularından biri de budur. Bu "ki", ek olan ki (-ki) ile karıştırılır. Bu karıştırma elbette en çok yazımda kendini gösterir, hangi ki'yi ayrı, hangisini bitişik yazacağını karıştırır pek çok kişi. Sözcük olan "ki" de kimi zaman ilgeç, kimi zaman bağlaç göreviyle çıkar karşımıza. Biz burada ek olan "-ki"ye hiç değinmeyeceğiz; çünkü onu ekler konusunda göreceğiz. Sözcük olan "ki"nin görevleri nelerdir, ona bakalım

•bağlaç göreviyle:

*şaşma göreviyle, uyuşmazlık göreviyle, çelişki anlatır. Uzun sakallı dedeler iddia eder ki bu yerlerin uyu kutsaktır.

*Şaşma anlatır:kapağı kaldırmış ki tencere bomboş .

*Uyuşmazlık ,çelişki anlatır : çığ yemedem ki karınım ağrısın.

• İlgeç göreviyle:

Kendisinden sonra gelen bölümü " anlamca"sıfat görevine sokar.o yeden ki herkes kaçır, sen de kaç.

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

•Öyle ,O kadar ,O denli "gibi sözlerden sonra kullanıldığında tümceyi anlamca güçlendirir " ölüm öyle bir kapı ki her doğan varlık oradan geçmek zorunda.

• yakınmaya da kınama anlatır . sana da hiç güvenilmez ki.

•Soru tümcelerinin sonuna gelerek kuşku ya da endişe anlatır. Acaba ceza verirlerimi ki.

يعنى كه بنم بو كون سليمان (نسيمي)

هم خاتمی انك المیده فرمان

صاقن كه جنتچون اولمیه یرك (نسيمي)

حذرقیل اكله سنی سن اوزیکى بيلمکچون

کیم اياغندن آصارلر ایلمز اظهار کل (نسيمي)

اويله پنهان ایلمش کوکسنده سر عشقی

Ise..ise Bağlacı: (ایسه ... ایسه)

Ek-fiilinin şart kipinden kalıplaşmış olan ise kelimesi ile bunun ekleşmiş biçimi olan -se; bağlama işlevi yanında aynı zamanda bir pekiştirme işlevi de yüklenmişti .

وکر خطاب ایسه صدقم قیله یم (استغفار) (فضولی)

اکر کناه ایسه اخلاصم ایلیم تویه

سوزک نه ایسه یوروت بیوروغک نه ایسه بیور (فضولی)

زمانه منتظر اقتدی امر کدر

Mi ..Mu.. Mı.. Mü Bağlacı: (می ... می)

Aslında bir soru eki olan ve kalıplaşma yoluyla oluşan mı/mu bağlacı, arka arkaya tekrarlanan bir kelimeyi anlamca pekiştiren bir işlev yüklenmiştir.

•İlgeç göreviyle:

tümceye, soru şaşma, yadsıma anlamları katar. ‘Ses verilen biçime göre Bu kitap okunur mu?’

*Kapalı buyruk anlamı katar. Kapıyı açar mısınız?

*Anlamı pekiştirir.o karanlıkta çamurun içine dalmayayım mı?

*Şaşma anlatır. Güzel mi güzel?

*Eylemi pekiştirme;ona, olumsuz kesinlik anlamı katar.

-Gidecek yerine mi var?

•Bağlaçlar göreviyle: birincisi, ikincisinin nedeni yada koşulu olan iki tümceyi bağlar. Konuyu öğrendin mi soruları çözersin.

حرف رندی برسر سجاده می باید کشید (نسيمي)

ساقی سمیین برآمد باده می باید کشید

که بوی نفخه عیسی زپیر می فروش آمد (نسيمي)

دلادر یوزه همت ذباب می فروشان کن

Doğru Bağlacı: (طوغرى)

Doğru" sözcüğü de birçok göreve girebilen bir sözcük. Hangi görevde bulunduğunu yine kullanımdaki kimi ipuçlarını değerlendirerek anlayacağız.

Sıfat Göreviyle

- Bir ucundan öbür ucuna değin yönü değişmeyen (eğri ve çarpık karşıtı): Doğru yol, doğru çizgi...
- Gerçek, yalan olmayan: Doğru haber, doğru yanıt...
- Yasaya bağlı, ahlaklı, dürüst: Doğru insan, doğru adam...
- Akla, mantığa uygun: Doğru karar, doğru davranış...
- Gerçeğe, kurallara uygun: Doğru hesap, doğru anlatım...

Ad Olarak (Ad Türünde)

- Gerçek, hakikat: İşin doğrusunu kimse bilmiyor.
- İki nokta arasındaki en kısa yol: (Matematikteki anlamıdır.) İki noktadan yalnız bir doğru geçer.

Belirteç Göreviyle

- Yanlışsız, eksiksiz: Çocuk doğru söylüyor. Doğru düşünüyor, yanlış hareket ediyordu.
- Hiçbir yöne sapmadan, dosdoğru, doğruca: Şimdi doğru okula git

İlgeç Göreviyle (-a/-e doğru)

- Karşı, yönünce, o yönde: Kapıya doğru yürüdü.
- Yakın, yakınlarında: Akşama doğru kente vardık.

چون بكا عشقك طريقدر صراط مستقيم طوغرى درحقدن طريقم نيلر انده ياديوار (نسيمي)
قتى حقى بيلن بر كرجك اركيم اوله طوغرى انك دلنده كفتار (نسيمي)

Şayet ..Eğer Bağlacı: (شاید ... اگر)

Bu bağlaçlar koşul-şart ifade eden veya şart anlamını kuvvetlendirirler. Başına geldikleri cümleyi daha sonraki cümle veya Cümlelere bağlarlar. İse bağlacı kendinden önceki sözcükle birleşik yazılabilir .

اگر قبول وگرنه قبول خدمتکه اوزومى بن صانورم بر كمينه خد مستكار (فضولي)
بكا صبر ايلمك سنسز نكارا اگر مشكل اكر آسان كر كمز (نسيمي)
اوقور شاید سكا بر حسلى يورك لازم اوقور زايرا اونى يازدم ايكى سوز سازدمسه (فضولي)

İçin Bağlacı: (ايچون)

İçin edatı, kullanıldığı cümleye "ama-sonuç, sebep-sonuç vb" anlamlar katar.

- Amacıyla, Maksadıyla: Oluşturduğu ilgeç öbeğini yüklemle amaç – sonuç ilişkisine sokar. ilgeç öbeği olarak BT (belirteç tümleci) görevine girer.

Bebeğim görmek için buraya geldim. -

شکل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

- Hakkında ilgili olarak: müdür için söylemediği bırakmadı.
  - Uğruna , yoluna: Bu vatan için neler yapmadık ki!
  - Göre (ölçü olarak alınır, göz önüne alınır).
  - son sınav için bu sorular çok basit.
  - Armağan olarak, ait olsun diye .
- Doğum günü için onu yemeğe götürdü.

حقوق دفعی ایچون اغنیای اشجاره صحایف چمن اولدی ایادی فقرا (فضولی)
صف آرای مصاف بدردر اظهار معجزده شکاف پر نیان بدر ایچون قیلیمش نشان خنجر (فضولی)
جهانی آچمق ایچون طایشورلدی حضرتته کلید مخزن محروسه وقوف وشعور (فضولی)

Gibi Bağlacı: (گیبی)

Kullanıldığı cümleye "benzetme, karşılaştırma, zaman, olasılık" gibi anlamlar katar.

Cümlelere bağlarlar. İse bağlacı kendinden önceki sözcükle birleşik yazılabilir.

•İlgeç göreviyle:

- *a...e benzer tam o anda hemen .
- canavar gibi çocuk (sıfat)
- canavar gibi çalışıyor (belirteç)
- *imişçesine (gerçekte, olmayan ama öyle görünen durumlar için).
- Romani okumuş gibi anlatıyor.
- *a...e yaraşır biçimde: insan gibi yaşamak istiyor.
- Ad ve adıl olarak: onu gibisini görmedim.

•Deyim kurar:

- *Gibi gelmek, sanmak: önceleri bana aptal gibi gelmişti.
  - *Gibi olmak: bir durma bir duyguya yaklaşmak.
  - Araba ,durur gibi oldu.
  - *Gibi yapmak: öykünmek, taklit etmek ....imişçesine davranmak.
- Kitap okur gibi yapıp bizi dinliyor.

شعر بر زیور در اما بز گبی ناقصه اولکه کاملدر آنی محتاج زیور قیلماش (فضولی)
زیرا که علمسز شعر اساسی یوق دیوار گبی اولور و اساسسز دیوار غایتده بی اعتبار اولور پایه (فضولی)

Göre Bağlacı: (گوره)

Göre edatı yönelme hal ekleri ile kullanılır (-e göre, -a göre) ve cümleye "görecelik, karşılaştırma vb." Anlamlar katar .

كعبه یوز كدرای صنم یوزیکه درسجودمز تا که گوره بو سجده ناره دوشه حسودمز (نسیمی)
شول بی نستانی بولدم انك نستانی اولدم یوزك گوره نه ایرق نام ونشان کر کمز (نسیمی)

Kadar Bağlacı: (قدر)

Kadar edatı kullanıldığı cümleye "karşılaştırma, ölçü, nitelik, benzerlik vb." Anlamlar katar.

- Ölçüsünde derecesinde: Aslan kadar güçlü Büyükanem genç bir kız kadar hareketlidir.
- Büyüklüğünde: Ceviz kadar dolu Avuç içi kadar yer.
- Dek, değin (sınırlama): Eylül kadar burada kalacağım. 8'den 10'a kadar Sabaha kadar çalıştı.
- Gibi: Memleketini anlatınca, görmüş kadar oldum.
- Denli: O kadar mutlu oldum ki!
- Süre belirtir: Yaşadığı kadar yaşayacak değil ya!
- Miktar, derece bildirir: Bu kadarı da çok gelir.
- Yaklaşık bir niceliği belirtir: Toplantıya elli kişi kadar katılır .

وار امیدم کیم همیشه ارتفاع قدر ایله اوله احسانک نشاط انکیز هر قلب حزین (فضولی)
ای غبار در کهکدن قدر گردون عاریت وی فروغ مهر رویکدن صفای صبح وام (فضولی)
نهال دولته قدرک ریاض حکمتر ریاض قدر که بر طرفه جویبار قلم (فضولی)

Nitekim Bağlacı: (نته کم)

Bu bağlaç bazı TÖMER kitaplarında sadece örneklerle verilmiştir. Konuşma derslerinde öğrencilerin en çok zorlandıkları bağlaçlardan biridir. Bazen bu bağlaç öğrenciler Sözcük Türü olarak algırlarlar ve bunu ayırmakta zorluk çekiyorlar. Bu bağlaç daha çok konuşma konuları için verilmesi daha doğru bir yaklaşım olabilir. Nitekim bağlaç , "nasıl ki" anlamında kullanılır. Bir kanıt bildiren cümleyi ya da bir doğrulama bildiren bir cümleyi önceki cümleye bağlar.

من لیک مشتاقیم زهاد کوثر طالبي نته کیم مسته می ایچمک خوش کلور هشیاره صو (فضولی)
بودر امید کیم محظوظ اولم حصن پناهکده غلاف ایچره نته کیم صاقنور کورمزبان خنجر (فضولی)

Başka bağlacı: (باشقه)

Başka" sözcüğünde işler biraz çatallaşacak; çünkü "başka" yalnız ilgeç görevine girmez, başka görevleri de var. (Tam da bu tümcede, "başka görev" kullanımına bakın. Görevlerinden biri de bu! Sıfat görevi. Görelim aşağıda)

•Sıfat göreviyle:

*Bilinenden ayrı,değişik,farklı,özge.

Başka bir eve taşındık.

*Nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan.

O,başka bir insandır.

•Ad ve Adıl olarak:

Benim İçin senden başkası yok.

• **İlgeç göreviyle (dan /den başka)**

Ayrıca , üstelikle, bir yana dışında:

ilgeç görevindeki kullanım, "...-den başka" kalıbından kolay- ca ayırt edilebilir. İlgeçler öbek kurardı ya, çoğu, böyle ek almış sözcüklerle öbek kurar. Biz de ilgeç kullanımını ayırt etmede bu bilgiden yararlanabiliriz. Demek ki "başka" sözcüğünü, "...-dan / -den başka" biçiminde görmüşsek ilgeç göreviyle kullanıldığını şıp diye anlıyoruz.

فازله قونشيورسك باشقه بر شي سويله سك استييورمسك

البسه لرم اسكيك اولدى باشقه بر شي الآجغم

Daha Bağlacı:

(داه)

Ad Olarak

• Var olana eklenecek yan: Bu işin dahası da var.

Sıfat Göreviyle

• Aşkınlık: Bugün daha iyiyim. Yarınki sınavımdan daha iyi bir not alacağım.

Asıl Belirteç Göreviyle

• Henüz, şu ana kadar, şimdiye değin: Daha kimse gelmedi.

• Olana ekleyerek, bunun dışında: Anlat, daha neler gördün?

Sıfatı Belirten Belirteç Göreviyle

• Aşkınlık: Daha güzel kitap.

Belirteci Belirten Belirteç Göreviyle

• Aşkınlık: Daha iyi okumalısın.

سنی داه بيوک ياپماز, بر انسان كوچوك دوشورمك

سنی سندن داه ایی طانیان ربك واركن , سنی اگلامیاجق انسانلره نه چوق ایچکی آچمشسك

Çok Bağlacı:

(چوق)

Ad Olarak:

Büyük, aşırı ve fazla olan: Bugün işimiz çok. (Yüklem görevinde) •

• Bir şeyin büyük bölümü: Çocukların çoğu hasta. (Ad tamlamasında tamlanan görevinde)

Sıfat Göreviyle.

• "Az" karşıtı: Bu yıl çok ürün var.

Asıl Belirteç Göreviyle .

• Aşırılık: Çok çalıştık.

Sıfatı Belirten Belirteç Göreviyle.

• Aşkınlık: çok iyi insan

Belirteci Belirten Belirteç Göreviyle.

• Aşkınlık: Çok fazla gezme.

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة) (قارشی)

غزل رسمين ايت جملتدن اختيار (فضولي)
كلدی كتور بی کمان مدحت عشق هل اتی (نسیمی)
جوق زما تتر کرچه فان یوتدردی پنهان ایلد (فضولي)

گوکل کرجه اشعاره جوق رسم وار
منطقله معانی جوق او قومه بو کون یینه
دهره خلق بصره واهل جزایر فتنه سی

Karşı Bağlacı: (قارشی)

Ad Olarak (Ad Türünde)

- Bir şeyin önünün, asıl alınan yüzünün ilerisi:
Karşıda oynayan çocuklar çok eğleniyorlar.
- Yol, deniz, ırmak vb'nin öbür kıyısı ya da yanı:
Karşıya geçmek için bütün gün uğraştılar.
- Ön, kat, huzur:
İkisi birden müdürün karşısına çıktı.

Sıfat Göreviyle

- Bulunulan yere göre önde, ileride olan:
Karşı kıyıda kahkahalar yükseliyordu. -
Karşı dağları duman bürümüş. -
- Karşıt (zıt), muhalif:
Karşı takımın oyuncuları çok güçlüydü. -
Karşı görüşte olanlar çoğunlukta idi. -

İlgeç Göreviyle (-a /-e karşı)

- Yüzünü bir şeye doğru çevirerek:
Denize karşı çay içiyorlardı. -
Bahçeye karşı oturduk. -
- Hakkında, için, ilgili olarak:
Babasına karşı saygılıydı. -
Çocuğa karşı pek anlayışlı davranmıyordu. -
- Doğru, yakın, sularında:
- Sabaha karşı babam geldi.

Belirteç Göreviyle

- Karşı çıkmak:
-Dışarıdan gelenleri karşılamaya gitmek:
-Ordumuz dağı aşınca işaret verin ki karşı çıkalım.
-Bir düşünceye katılmamak, cephe almak:
-Kim gençlerden yana, kim gençlere karşı çıkıyor; belli değil.
- Karşı durmak:
Direnmek, dayanmak, boyun eğmemek: -
Benim gibi canavara karşı duramazsın. -

جوجوق باباسنه قارشی گلیبور فازلله قونشیورلر

تلفزیون قارشی حکایه او قودم جوق قوزیل بر حکایه اولد

pek Bağlacı: (بك)

Ad Olarak :

- Sert, katı: Yavaş atın çiftesi pektir.
- Sağlam, dayanıklı: İnsan gülden nazık, taştan pektir.

Sıfat Göreviyle : Toplantı pek kalabalık değildi.

Asıl Belirteç Göreviyle:

- Gereken ya da alışılmış olandan çok: Pek yoruldu, biraz dinlen.
- Hızlı olarak: Pek gittiği için çabuk yoruldu.

Sıfatı Belirten Belirteç Göreviyle :

- pek güzel iş.

Belirteci Belirten Belirteç Göreviyle:

- Pek iyi görünmüyorsun bugün.³⁰

بك او قودم لكن بن ده شنص يوق نوتلرم قوتى گلدی

گجن هافته تياتروييه گيتدك بك موتلى يدوق

Yeterki Bağlacı: (يتر كه)

Yeter ki, elverir ki: Bu bağlaç daha çok ana yargının gerçekleşmesi için gerekli ve yeterli koşulu belirtmek için kullanılır.

او غلم يتر كه سن صنفي گچ سكا بيسيكلت الآجغم

بز سكا هر شي آيرز . يتر كه سن يمكلرينى دوزينلى يه

Asla Bağlacı: (أصلا)

Asla, cümle başı bağlacıdır. Hiçbir zaman, hiçbir biçimde ve kesinlikle gibi anlamlarda kullanılır. Cümleleri birbirlerine bağlar.

أصلا بنيمله قونوشمه سندن چوق اوزولويورم ندن دو غوم گونم گلمدك

باشم چوق اغرييور أصلا گيجه بويينجه اويومادم

Galiba Bağlacı: (غالبا)

Galiba, cümle başı bağlacıdır. Başında bulunduğu cümleyi kendinden önceki cümleye bağlar. Cümleye şüphe, tereddüt anlamı katar. "Görüşüne göre, sanırım, anlaşıldığı gibi" anlamlarına gelir .

عاشق اولمشن غالبا اول سر وخوش رفتاره صو (فضولي)

روضه كوينه هر دم دورميوب ايلر گذار

غالبا كورمش هواند شمه آزار كل (فضولي)

اولدى دورنده هوا محبوس زندان حباب

Maalesef Bağlacı: (مع الاسف)

Maalesef, cümle başı bağlacı olarak kullanılır. Bu bağlaç daha çok pekiştirme göreviyle karşımıza çıkar. Cümleye olumsuzluk anlamı katar.

شكل استخدام الروابط في اللغة التركية واللغة العثمانية (دراسة مقارنة)

Cümle başı olarak kullanıldığı zaman bulunduğu cümleyi önceki Cümleye bağlar.

چوق اوقودم اما مع الاسف يوكسك نوتلر المادم

بن و دوستم دون ده برابر اوقويوروز لكن مع الاسف بو گون او چوق خسته

Zaten Bağlacı: (ذاتاً)

Zaten" bağlantı ögesinin kullanıldığı örnekler incelendiğinde, tezin araştırma amaçları dışında olan iddia- delil retorik yapısında kullanıldığı; bilgi kipliği veya karşıtlık yapılarıyla ilgisi olmadığı anlaşıldığından "zaten" tezin kapsamı dışında tutulmuştur.

ذاتا يارين تركيه دن دونمه يه چگم چونكه بيلت يوق

ذاتا اوگرتمن بو گون گلمدى هادى باغچه يه چيقالم

Sanki Bağlacı: (صانکه)

Bu sözcüğün edat mı bağlaç mı olduğunu öğreniler karıştırabilir. Bu sözcük öbekleşmiş bağlaçlar grubunda yer almaktadır. Öbekleşmiş bağlaçlar ise bazı bağlaçlar ve söz öbekleri ile bir araya getirilerek kurulur. Sanki bağlacı cümleleri ve sözcük öbeklerini tahmin ve olasılık anlamıyla birbirine bağlar.

صانکه سيزه اسماندر کوکب سيار کل (فضولي)

سيزه اوزره گذردر باد صبا کل بر کنى

قول آجمش هر منارى صانکه براميد جراتکار (فضولي)

در اغوش ايتمک ايستر نازنين بزم لاهوتى

6-9-Cümle Bağlayıcıları:

Bu bağlaç grubundakiler cümleleri bağlama görevi ile kullanılırlar. Ancak sıralama, denkleştirme, karşılaştırma, nöbetleşme ve pekiştirme bağlaçları da aynı zamanda cümle bağlayıcısı olarak kullanılmışlardır. Türkiye Türkçesi ağızlarında sayıca zaten diğerlerine göre oldukça fazla olan cümle bağlayıcıları bu kullanıma sahip bağlaçların da eklenmesiyle geniş bir yer tutmuştur. Ancak bu gruptakiler sadece cümle bağlayıcılarıdır. "acaba, PLYALEKTOOE NUMBER3 allahtan, ama, ancak, ancak ki, arkasından, artık, galan, asıl itibariyle, asla, atıyorum, aynı, bari, bereket, bereket versin, bereket versin ki, sebeple, bu durumda, bu şekilde, bu arada, bu sırada, bu acıdan, bunun haricinde, bunun esasında, bunun yanında, çünkü, de...

7-Köken Bakımından Bağlaçlar:

1-Türkçe Kökenli Bağlaçlar: Bağlaçlarda sayıca çokluk Türkçe bağlaçlara aittir. Türk dilinin bağlaç üretmeye ve kullanmaya yatkınlığını göstermesi açısından önemli bir tespittir: ayrı, atıyorum, besbelli, e şimdi, é gine, e işte, e ne yapalım, anadın mı, anca, ancak, arkasından, artık,

artuh yoksa, galan aslına bakarsan, atıyorum, ayrıca, az daha, bak, bahele, baksana, bak sen, bak bakalım, bak işte, bak annatayım, bak şimdi, bakam..bakam.., belli, bir türlü, bir deyimle, bi bakmışla, bir baktık, bi taraf, bi tek, bi görecen, biri...biri., diyelim"

2- Yabancı Kökenli Bağlaçlar: Türkçeye Arapça ve Farsçadan girmiş bağlaçlar ise aşağıdaki gibidir.

***Arapça Kökenli Bağlaçlar:** "acaba, ahiri, ama, asla, bereket, bilakis, bilahare, bilhassa, binaenaleyh, galiba, gayrı.."

***Farsça Kökenli Bağlaçlar:** "bari, çünkü, eğer, gah, gerci,guya, keşke, ki, meğer, sade..."

3-Karışık Kökenli Bağlaçlar: Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan bir kısım bağlaçlar ise Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça, Türkçe-Fransızca, Arapça-Farsça, Türkçe-Arapça- Farsça şeklinde olup iç içe geçmiş kaynaşmış nitelikteki bağlaçlardır.

***Türkçe-Arapça Kökenli Bağlaçlar:** "ama genelde, artık gari, bazı..., bazı da..., bereket versin, bu sebeple, bu sefer, ekseriyetde, ekseriyetle, emin ol, esas itibariyle..."

***Türkçe-Farsça Kökenli Bağlaçlar:** "evet ama, gel ki, gene ki, ha ki, hani ya, hele ki, her neyse, hic değilse, neyse ki..."

***Arapça-Farsça Kökenli Bağlaçlar:** "belki, madem ki, maksat ki, tabi ki, tabi ya, veya, veyahut ..."

***Fransızca-Türkçe Kökenli Bağlaçlar:** normalde .

***Türkçe-Arapça-Farsça Kökenli Bağlaçlar:** "helbette ki, essahdan ki, halbuki... zannet ki, ya... yahut da ...."

4-Kökeni Belirlenemeyen Bağlaçlar: Taranan etimolojik sözlükler ve etimoloji ile ilgili bakılan makaleler sonucunda bir kısım bağlaçların kökeni tespit edilememiştir. " ellelem, hazār, yalım..."

8- Kullanım Yerine Göre Bağlaçlar:

1-Cümle Başı Bağlaçları: Bu bağlaç grubundakiler kullanıldıkları cümlede cümle başı göreviyle kullanılırlar ve başında buldukları cümleleri ya kendisinden öncekine veya kendisinden sonraki cümlelere bağlarlar, "acaba, allahtan, anca, ancak, ancak ki, arkasından, artık, bereket, bereket versin, bereket versin ki, beriyetden, besbelli, bilakis, bilhassa, hele bilhassa, binaenaleyh, bir türlü, bir deyimle, bir baktık, bi yo...bi yo..., bunun için, bunun üzerine, buna göre bundan dolayı, canım, çünkü, de..."

2-Cümle Sonunda Kullanılan Bağlaçlar: " ama, amma, anca, artık, aslında, bah, bakam, baksana, bari, belki, belli, besbelli, bile, de..."

3-Sadece Cümle Başında Kullanılan Bağlaçlar: Bu bağlaçlar cümleleri bağlayıp cümle başı bağlacı olarak kullanıldığı gibi iki cümle arasında girmeden bir cümle başında da kullanılabilirler: "bari, belki de, e gari,

esas, esasen, gayrı, geelim, genelde, genellikle, guya, ha ki, halihazırda, haliyle, hele..."

4-Cümle İçinde Kullanılan Bağlaçlar: "bile, de, dahi, değil, eğer, ile, ise, ki, mı/mi, ve, veya, veya da...."

5 -Bağlayıcılık özelliğine göre Bağlaçlar:

***Kelimeleri Bağlayanlar:** "ama, amma, bir... bir.., biri. Biri., de/da, eger, gerek... gerek.., hem... hem..., ile, ise, ki, mı..mi, ne... ne..."

***Cümleleri Bağlayanlar:** "allahdır, allaktan, anca, ancak, ancak ki, arkasından, artık, galan, belle ki, belli, bereket, bereket versin, bereket versin ki, besbelli, bilakis, bilhassa, hele bilhassa, binaenaleyh, bir de ne gorsun, bi de baktık, bi de bahmış, bunun dışında, bunun sonunda, bunun için, bunun üzerine, buna göre, .mukabil, bundan dolayı, bundan böyle, bundan kere, bundan sonra, büyük ihtimalle, canım, çünkü, de, uzatmayalım, uzun lafin kıyası..."

9-Cümle Bağlayıcılarının Bağlama Biçimleri:

1-Başında Bulunduğu Cümleyi Kendisinden Önceki Cümleye Bağlayanlar: ama, ancak, eğer, elbet, evet ama, herhalde, keşke, kısacası, lakin, maalesef, malum, malum ya, meğer, meğerse, üstelik, velhasıl, zaten..

2-Başında Bulunduğu Cümleleri Sonraki Cümlelere Bağlayanlar: "bak, bahdım ki, bakam, bakarsın ki, canım, diyelim ki, geelim, gerci, madem ki, neyse ki, sozum ona...."

3-Her İki Cümleyi Tekrar Yoluyla Birbirine Bağlayanlar: "ama... ama...,amma...amma,bazı... bazısı da, belki.. belki... bir... bir.., biri... biri. Biri de..., biyo... biyo... gerek... gerek.., ister... ister..., ha... ha..., hem... hem.., olsun... olsun..., ne... ne..., ya... ya"...

10 -Görevlerine göre Bağlaçlar:

Taradığımız eserlerin metin bölümlerinden tespit ettiğimiz bağlaçları görev bakımından 28 başlık altında inceledik:

- Acıklama anlamı taşıyanlar
- Benzerlik anlamı taşıyanlar
- Birliktelik anlamı taşıyanlar
- Ekleme anlamı taşıyanlar
- Genelleme anlamı taşıyanlar
- Hatırlatma anlamı taşıyanlar
- Dikkat çekme anlamı taşıyanlar
- İstek-Temenni anlamı taşıyanlar
- Kabullenme anlamı taşıyanlar
- Karşılaştırma anlamı taşıyanlar
- Karşıtlık anlamı taşıyanlar
- Kesinlik anlamı taşıyanlar

- l) Olasılık anlamı taşıyanlar
j) Olumsuzluk anlamı taşıyanlar
k) Onaylama anlamı taşıyanlar
l) Özetleme anlamı taşıyanlar
m) Pekiştirme anlamı taşıyanlar
n) Pişmanlık anlamı taşıyanlar
o) Sebep anlamı taşıyanlar
o) Seçme anlamı taşıyanlar
p) Sıralama anlamı taşıyanlar
r) Sonuç anlamı taşıyanlar
s) Soru anlamı taşıyanlar
ş) Şart anlamı taşıyanlar
t) Şaşkınlık anlamı taşıyanlar
u) Üsteleme anlamı taşıyanlar
u) Varsayım anlamı taşıyanlar
v) Yaklaşma anlamı taşıyanlar

11. Sözcük Türlerinin Bağlaç Olarak Kullanımına Göre:

- a) İsimlerin bağlaç olarak kullanımı
b) Sıfatların bağlaç olarak kullanımı
c) Zamirlerin bağlaç olarak kullanımı
d) Zarfların bağlaç olarak kullanımı
e) Fiillerin bağlaç olarak kullanımı

Sonuç

Çalışmada karşılaşılan en büyük sorun bağlaçlar konusunda yeterli kaynağın olmamasıdır. Dil bilgisi kitaplarının çoğunda bağlaç konusu ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Yapılan çalışma ışığında bağlaç kavramı tanımlanacak olursa; "Bağlaçlar çoğu zaman tek başlarına anlamı olmayan; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve bazen de paragrafları birbirine şekil ve anlam bakımından aynı görevde bulunmaları açısından bağlayan; bağladıkları unsurlar arasında konu ve anlatım bütünlüğü ile sürekliliği sağlayan; edatlardan aynı yapıda olan kelimelerdir Şeklinde açıklanabilir.

Yapılan çalışma sonucunda elde ettiğimiz bilgiler çerçevesinde bağlaçların özelliklerine bakacak olursak :

1. Bağlaçlar kelime, kelime grubu ve cümleleri bağlamakla görevlidirler. Bu görevlerinin yanı sıra bağladıkları unsurlara çeşitli anlamlar katarak, bu unsurların anlamını güçlendirirler.
2. Bazı zarf-fiiller cümlede bağlaç görevinde kullanılabilmesine rağmen, bağlaçların bu şekilde tür değiştirebilme özelliği yoktur.
3. Bağlaçların çoğu tek başlarına bir anlam ifade etmediği için cümlede özne, nesne, yüklem gibi görevlerde kullanılamazlar,

4. Bağlaçlar kelime, kelime grubu veya cümlelerden meydana gelirler. Müstakil bir kelime dışında, "ek" olarak bağlacın fonksiyonunu üstlenme adına en yakın unsur zarf-fiil ekleridir.

5. Bağlaçlar edatlardan ayrı değerlendirilse de bazı bağlaçların aynı zamanda edat olarak kullanıldığı görülmektedir.

6. Yeni ortaya çıkan bağlaçların çoğu kelime, kelime grubu ve cümlelerin. Sonuç olarak Türkiye Türkçesinde bağlaçların eklendikleri unsurlara değişik anlamlar katarak geniş bir yer tuttuğu görülmektedir. Türk dilinin her geçen gün gelişmesiyle, gelişmeye en açık unsur olan bağlaçlar da bu gelişim içindeki yerini alacaklardır.

Türkçede dilbilgisi öğretimine bakıldığında bağlaçlar en önemli konulardan biridir. Bağlaçların öğretiminde kullanım sıklığı, işlevi ve düzeye uygunluğu doğru bir biçimde yabancılara Türkçe öğretiminde verilirse iyi sonuçlar alınabileceği muhakkaktır.

الهوامش

¹KONONOV Andrey,Nikolaevci,"Türkçede Birleşik Cümle problemi"Bilimsel Bildiriler ,TDK Yay ,Ankara ,s.179

²KORKMAZ Zeynep ,Türk Dili ,Dil ve Edebiyat Dergisi, Ankara 2005 , s .118

³GÜNEŞ Sezai ,Türk Dil Bilgisi ,İzmir 1997,s. 251

⁴BANGUOĞLU Tahsin , Türkçenin Grameri , TDK yay ,Ankara 1995, s.340

⁵KAYNAK Oya, Türkçede bağlaçlar, Türk dili ,C. XIX, Sayı 209 ,1969, s. 697-705

⁶ENLĞK Ahmet Şefik, "E ki nadol e O manl Türkçe inde cümle bağlaçlar n n a nifine dair baz öneriler", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, vol. 45, no. 45 (2011), s. 251-268, 2012a

⁷AKTALŞ Tahsin , " Metin oluşumunda Bağlaçların yeri",Türk Dili Dergisi ,Ankara 1994,S .53,63

⁸KORKMAZ Zeynep , "Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları",IV.Uluslar arası Türk Dili Üzerine Araştırmalar Bildirileri II,(24-29 Eylül 2000),TDK Yay,Ankara 2007,s.1083

⁹AKSAN Doğan, Sözcük Türleri 1, TDK Yay, Ankara 1983, s. 23

¹⁰10K MĞL Tiken Eski Türkiye Türkiyesinde Edatlar, Bağlaçlar ,Ünlemler ve Zarf Fiiler ,TDK yay, Ankara 2004, s .50

¹¹11BĞLGĞN Muhittin nlamdan nla ma Türkçemiz ,Anı Yayıncılık, Ankara 2006

¹²12ğ HĞN Hatice, İsmail Parlatır , "Türk dili Sözlü e yaz l nla m Türkleri ile nla m Teknikleri " ,Ekin Basım Yayın Dağım 2010

¹³DEMİRCAN Ömer , "Türkçede Bağlam İşlevleri ve Bağlayıcılar",Türk Dilbilim konferansı Bildirileri ,9-10 Ağustos 1984, Boğaziçi Üniversitesi yayınları ,s.31-48

¹⁴ERGİN Muharrem ,Türk Dil Bilgisi ,Boğaziçi yay ,İstanbul 1993,s .329

¹⁵GENCAN Tahir .Nejat ,DilBilgisi ,TDY yay , İstanbul 1971 ,s. 483

¹⁶KAYNAK Oya , "Türkçede Bağlaçlar ", Türk Dili Dergisi ,Ankara 1969 ,s.697-705

¹⁷Baskı ,Ankara 1998 ,s.175-196 HENGİRMEN Mehmet,Türkçe Dilbilgisi, Engin yayınevi ,

- ¹⁸ EDİSKUN Haydar ,**Türk Dilbilgisi** ,Remzi Kitabevi ,İstanbul 1988, s .302 -321
- ¹⁹ BANGUOĞLU Tahsin ,**Anahatlarile Türk Grameri** ,Dergah yay ,İstanbul 1940 ,s. 42
- ²⁰ BANGUOĞLU Tahsin , **Türkçenin Grameri**, TDK yay, Ankara 2004, s 390-395
- ²¹ ECKMAN Janos ,**Çağatayca El Kitabı** ,(Çev : Günay Karaağaç) , Akçağ Yayınları ,Ankara 2005,s 135
- ²² DEMİR Nurettin –Yılmaz Emin ,**Türk Dili El Kitabı** ,Grafiker Yayınları,Ankara 2003 ,s. 200
- ²³ HACIEMİNOĞLU Necmettin ,**Türk Dilinde Edatlar** ,M.. E .B Yayınları ,İstanbul 1984,s. 129
- ²⁴ DEMERİYA Kemal, **Temel Dilbilgisi**, inkılap Yayınevi ,İstanbul 1984 ,s .194
- ²⁵ 25 KARAHAN Layla, " **Türkçede Söz Dizimi**" Akçağ yay, Ankara, s 30
- ²⁶ FUZULİ Divanı ,TAMM KUTUPHANESİ
- ²⁷ NESİMİ Divanı , TAMM KUTUPHANESİ
- ²⁸ 28 KORKMAZ Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri** , TDK Yay, Ankara 2007, s.193 -1191
- ²⁹ KORKMAZ Zeynep,**Türkiye Türkçesi Grameri şekil Bilgisi** ,Türk Dil Kurumu Yayınları ,Ankara 2009 ,s,1119-1120
- ³⁰ HEPCİLİNGİRLER feyza,**Türkçe Dilbilgisi** ,Remzi Kitabevi ,Ankara 2005,s ,147- 149

KAYNAKLAR:

- 1-AKSAN Doğan, **Sözcük Türleri 1**, TDK Yay, Ankara 1983.
- 2-BANGUOĞLU Tahsin , **Türkçenin Grameri** , TDK yay ,Ankara 1995.
- 3-BANGUOĞLU Tahsin ,**Anahatlarile Türk Grameri** ,Dergah yay İstanbul 1940
- 4-DEMİRİYA Kemal, **Temel Dilbilgisi**, inkılap Yayınevi ,İstanbul 1984 .
- 5-DEMİR Nurettin –Yılmaz Emin ,**Türk Dili El Kitabı** ,Grafiker Yayınları,Ankara 2003 .
- 6-DEMİRCAN Ömer ,"**Türkçede Bağlam İşlevleri ve Bağlayıcılar**",Türk Dilbilim konferansı Bildirileri ,9-10 Ağustos 1984, Boğaziçi Üniversitesi yayınları .
- 7-ERGİN Muharrem ,**Türk Dil Bilgisi** ,Boğaziçi yay ,İstanbul 1993.
- 8-ECKMAN Janos ,**Çağatayca El Kitabı** ,(Çev : Günay Karaağaç) , Akçağ Yayınları ,Ankara 2005.
- 9-FUZULİ Divanı ,TBMM KUTUPHANESİ
- 10-GENCAN Tahir .Nejat ,**Dilbilgisi** ,TDY yay , İstanbul 1971 .
- 11-GÜNEŞ Sezai ,**Türk Dil Bilgisi** ,İzmir 1997.
- 12-HACIEMİNOĞLU Necmettin ,**Türk Dilinde Edatlar** ,M.. E .B Yayınları ,İstanbul 1984.
- 13-HEPCİLİNGİRLER feyza,**Türkçe Dilbilgisi** ,Remzi Kitabevi ,Ankara 2005.
- 14-HENGİRMEN Mehmet,**Türkçe Dilbilgi** Ankara 1998 .
- 15-KORKMAZ Zeynep ,"**Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları**",IV.Uluslar arası Türk Dili Üzerine Araştırmalar Bildirileri **II**,(24-29 Eylül 2000),TDK Yay,Ankara 2007.
- 16-NESİMİ Divanı TAMM KUTUPHANESİ

Sources

- 1-Aksan Dogan, Word Types 1, TDK Yay, Ankara 1983.

- 2-Bankoglu Tahsin, Turkish Grammar, TDK publication, Ankara 1995.
- 3-Bankoglu Tahsin, Turkish Grammar with Main Lines, Dergah yay İstanbul 1940.
- 4-Demiria Kamal, Basic Grammar, İnkılap Publishing House ,Istanbul 1984.
- 5-Demir Nour Al-Din –Yilmaz Amin, Turkish Language Handbook, Grafiker Publications, Ankara 2003.
- 6-Demircan Omar,"Context Functions and Connectives in Turkish", Turkish Linguistics Conference Proceedings, 9-10 August 1984, Boğaziçi University Publications.
- 7-Arkin Muharrem, Turkish Grammar, Bosphorus bow, Istanbul 1993.
- 8-Ajkman Janos, Chagatai Handbook, (Translated by : Günay Karaağaç), Akçağ Publications, Ankara 2005.
- 9-Fuzulî Council ,TBMM LIBRARY 12
- 10-Kanjan Taher .Nejat, Grammar, TDY publication, Istanbul 1971.
- 11-kunysh Sezai, Turkish Grammar, İzmir 1997
- 12-haji amin awghlu nur aldiyn, Prepositions in Turkish Language, M.. E.B Publications, Istanbul 1984.
- 13- Hubsingler Faiza, Turkish Grammar, Remzi Kitabevi, Ankara 2005.
- 14-HENGİRMEN Mehmet, Turkish Grammar Ankara 1998.
- 15-kurkimaz zaynab,"Conjunctions and Their Formations in Turkey Turkish",IV.Proceedings of International Research on Turkish Language II,(24-29 September 2000),TDK Yay,Ankara 2007 .

